

Včelařství



2/2017

POTVRZENO!

Český med je kvalitní i bezpečný

Jaké chováme včely?

Rady začínajícím včelařům



OBSAH – Únor 2017

38 Odborné komise ČSV
Poprvé v letošním roce jednaly odborné komise ČSV

40 Aktuálně z Křemencové
Výsledky mimořádné kontroly SVS potěší

41 Včelpo nekončí

42 Kalendárium



44 Téma – Vosk cenný produkt českého včelařství

46 Jak to dělám já – Vychovejte vlastní oddělky



48 Včelařská praxe – Úlky Mini-plus a jejich mnohostranné využití

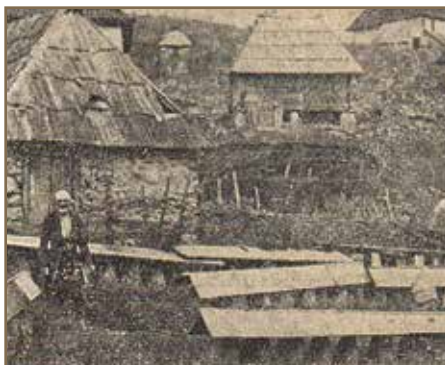
50 Pro začínající včelaře – Výběr úlů, rámkové míry
Kritéria výběru úlů a rámkové míry, pořízení včelstev

52 Napsali nám

53 Zadáno pro předsedkyni

54 Ptáte se, odpovídáme
Kdo ničí vosí hnízda?

56 Historie – Včelařova čítanka (z archivu knihovny ČSV)



57 Co říká věda – Čmeláky lákají nemocná rajčata
Jak zvýšit atraktivitu kulturních plodin pro opylovače



59 Včelaři na cestách – Včela východní v Papui
Za včelami v tropickém deštném pralese

60 Co říká věda – Jaké včely chováme v České republice?
Mapování populace včely medonosné



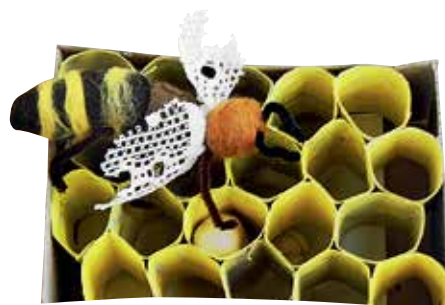
62 Včelí pastva – Rostliny pro každou zahradu nebo včelnici
Růže jako bohatý zdroj pylu



64 Rozhovor – Styrodur svědčí včelám i včelařovi
O zkušenostech přítele Josefa Haničince s úly ze styroduru

66 Zadáno nejen pro včelařiky – Únorové hrátky

68 Všude samá včela
Vyhlášení 2. ročníku kreativní výtvarné soutěže



69 Kalendář akcí/Vzpomínáme

70 Jubilea/Odešli z našich řad

72 Včelařské kroužky mládeže – Moravskoslezský kraj



Včelařství, únor 2017
Foto na titulní straně:
Ing. Zdeněk Kulháněk,
Únor v Korytné v Bílých Karpatech



Včelařství – odborný a spolkový měsíčník

Ročník 70 (152)

Pro své členy vydává Český svaz včelařů, z.s.
se sídlem v Praze

IČO: 00443239, DIČ: CZ00443239)

Místo vydání: Praha

Odp. redaktor: RNDr. Petr Kolář

tel.: 224 932 351, redakce@vcelarstvi.cz

Inzerce, jubilea a úmrtí: Ing. Karel Fous

tel.: 224 934 478, inzerce@vcelarstvi.cz

Vedoucí odborného oddělení a redakce:

Ing. Vít Holienčín,

tel.: 224 932 288

Expedice a reklamace nedoručení časopisu:

Jaroslava Nechybová

tel.: 224 934 082, nechybova@vcelarstvi.cz

Redakce, inzerce a expedice:

115 24 Praha 1, Křemencova 8

telefax: 224 934 977

e-mail: redakce@vcelarstvi.cz; inzerce@vcelarstvi.cz

internetové stránky: www.vcelarstvi.cz

Neobjednané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Redakce si vyhrazuje právo veškeré příspěvky podle potřeby stylisticky a rozsahově upravovat.

Uzávěrka redakčního materiálu probíhá ke 20. dni měsíce, jenž vlastnímu vydání o dva měsíce předchází.

Redakční rada:

RNDr. Václav Švamberg (předseda), Radka Ingrová (místopředsedkyně), Dana Belušová, Ing. Pavel Cimala, Jiří Cafourek, Vlastimil Dlab, Ing. Oldřich Doležal, Marie Knödllová, Ing. Zdeněk Kulháněk, MVDr. Miloslav Peroutka, CSc., Ing. Oldřich Veverka

Sazba: ARTEDIT, spol. s r. o., Štěpánská 9, Praha 1

Tisk: Europrint a.s., Pod Kotlářkou 3, Praha 5

Distribuce:

Česká pošta, s.p., Politických vězňů 4, Praha 1

Toto číslo vychází dne 20. 1. 2017

MK ČR E 126/ISSN 0042-2924



MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Včelařství vychází za přispění
Ministerstva zemědělství



Vážení přátelé,

v příloze tohoto čísla časopisu Včelařství jsou mimo jiné uveřejněny Statut Svépomocného fondu a Zásady pro poskytování příspěvků ze Svépomocného fondu ČSV při vzniku škod na včelařském majetku členů ČSV, které jsou platné od 1. 1. 2017. Je potěšitelné, že nově ustavená Komise Svépomocného fondu pod vedením př. Petra Vydry ve velice krátké době předložila RV ČSV ke schválení přepracované dokumenty a odstranila dlouhodobě kritizované rozdíly mezi tržními cenami včel, předmětů a pomůcek a vyšší příspěvku poskytovaného ze Svépomocného fondu.

Není žádným tajemstvím, že problematika vyřizování žádostí na příspěvek ze Svépomocného fondu nebyla v průběhu roku 2015 řádně vykonávána a do roku 2016 bylo převedeno k vyřízení několik desítek žádostí. Po nástupu do funkce tajemníka jsem vzniklou situaci vyhodnotil jako zcela nepřijatelnou a přistoupil k postupnému rychlému vyřizování žádostí. Není přece možné, aby včelaři vznikla škoda a její vyřízení se táhlo déle než rok! Vyžadoval jsem doplňující informace, chybějící podpisy funkcionářů. Byly napravovány i administrativní chyby při vedení agendy v minulosti (např. založení obdrženého odvolání do spisu, aniž bylo předloženo Komisi SF k rozhodnutí).

Jsem rád, že tato pro včelaře velmi citlivá agenda je opět zcela funkční a žádosti jsou vyřizovány obratem. Vše je jen o lidech a jejich zájmu vykonávat pracovní povinnosti řádně a včas. Situace, kdy se došla žádost uložit na zvyšující se hromadu bez zajištění vyřízení, se již nesmí opakovat. Veškeré nedostatky nelze odstranit ze dne na den, ale postupně se to jistě podaří ke spokojenosti členské základny. Pevně v to věřím.

V případě, že dojde ke škodě, žadatel postupuje v souladu s jednotlivými ustanoveními Statutu SF a v součinnosti s funkcionáři ZO případně OO ČSV (dle předpokládané výše škody) zasílá vyplněný formulář sekretariátu RV ČSV k vypořádání žádosti a stanovení výše příspěvku. Po zkušenostech z předchozího období byly údaje rozšířeny o předložení fotodokumentace škody a uvedení předpokládané výše škody. Požadované údaje jsou zpřesňujícím podkladem pro stanovení výše škody.

Mnohdy ale zasláné údaje nutí k zamýšlení nad jejich věrohodností. Co si myslet o tom, že žadatel uvede jiný počet odcizených včelstev včetně úlů do protokolu na Policii ČR a jiný (vyšší!) do žádosti zasláné ČSV. Nebo se v policejním protokolu objeví, že žadatel „neví, kdy k odcizení včelstev s úly došlo, neboť od října až do dubna následujícího roku včelstva nekontroloval.“ Jak tedy ošetřoval včelstva? Jak byl prováděn sběr měli v měsíci únoru? Přitom příslušní funkcionáři potvrdili údaje v žádosti žadateli bez jakýchkoli pochybností. V takových případech rozhodně nelze vyhovět a jistě nepřekvapí, že žádost o vysvětlení zasláná žadateli i základní organizaci je bez odezvy. Není možné vyplácet prostředky SF bez prověření uváděných skutečností a dle „přání“ žadatele.

Čtěl bych touto cestou požádat funkcionáře ZO i OO ČSV, kteří se budou vyjadřovat k vzniklým škodám, aby si škodu skutečně ověřili a vyjadřovali se zodpovědně a objektivně. Těžko uvěřit, že např. při požáru maringotky shořela železná oj, disk kola, nebo při rychlosti větru 30 km/h se trhaly pásy svařovací lepenky a odlétaly do vzdálenosti 10 m od včelína, při poražení úlů došlo k totálnímu zničení jejich dna, všech nástavků i vík. V takových případech musím konstatovat, že většina obdržených odvolání proti rozhodnutí o vyšší příspěvku ze SF je Komisí SF zamítnuta. Hospodáříme se společnými prostředky a nelze přiznávat příspěvek na škody, kde je jakákoliv pochybnost. Na druhou stranu musím konstatovat, že je řada funkcionářů, kteří sdělí, že nejsou schopni se ke vzniklé škodě vyjádřit či potvrdit. Žádné falešné kamarádství, prostě sdělení faktů. Víím, že žadatel není spokojený, ale takovým funkcionářům je třeba za takový přístup poděkovat. Když mám možnost vidět fotodokumentaci požáru včelínu a z podkladů se dozvím, že k požáru došlo chybou včelaře při síření rámků, pak je mi líto tohoto včelaře dvojnásob, protože tato chyba se bohužel napravit nedá.

Věřím, že škodních případů bude co nejméně, a to nejen ve prospěch Svépomocného fondu, ale především pro Vás včelaře.

Ing. Petr Šerák,

tajemník sekretariátu RV ČSV

Poprvé v novém roce jednaly odborné komise



Petr Vydra, předseda Komise Svépomocného fondu (vpravo) a vedle něj členové komise Ing. Eduard Fuchs a Jiří Rosa

Hned po Novém roce se pracovní činnost sekretariátu ČSV rozjela naplno. V jeho sídle v Křemencově ulici se vedle pravidelného zasedání předsednictva RV ČSV sešli k prvním jednáním roku 2017 také členové Komise Svépomocného fondu ČSV, Komise chovatelské a Komise racionalizační a osvětové.

Jednání Komise Svépomocného fondu se jako hosté zúčastnili Mgr. Jarmila Machová, předsedkyně ČSV, z.s. a Ing. Petr Šerák, do jehož kompetence coby tajemníka sekretariátu RV ČSV fungování a činnost Svépomocného fondu bezprostředně spadá. Po krátkém zahájení proběhla kontrola úkolů z předchozího jednání, poté členové

fondu řešili 5 podaných odvolání, z nichž u 3 potvrdili prvoinstanční rozhodnutí sekretariátu (zamítnutí) a u dvou posoudili argumentaci obsaženou v podaných odvoláních a rozhodli o poskytnutí příspěvku. Dále se zabývali změnami v žádosti o příspěvek (formulář), ke kterým došlo na základě úpravy Statutu Svépomocné-

ho fondu. Komise se bude nadále scházet pravidelně čtvrtletně.

Komise chovatelská na svém zasedání rovněž projednala několik zásadních bodů. V první řadě se zabývala se náplní programu semináře chovatelů matek, který se bude konat 1. března 2017. Dále pak jednala o proškolení prohlížitelů včelstev, o aktuálním stavu příslušné legislativy tj. Plemenářský zákon EET a dokumenty ČSV – Chovatelský řád a Příručka plemenářské práce a zabývala se i obnovením osvědčení pro vyšší šlechtitelské chovy.

Problémem není kvalita směrnice, ale její dodržování

Komise racionalizační a osvětová se věnovala Hodnocení konference zlepšovatelů a vynálezců v Trenčíně, a to především jejím vedení, jelikož v programu konference byl vynechán jeden český referát. Dále se zabývala poměrně vážnou situací ve sboru učitelů včelařství. Sbor je příliš početný, jeho udržování nákladné a kvalita není na potřebné úrovni. Situaci by měla zlepšit aktualizace směrnice č. 1/2014 pro činnost sboru učitelů včelařství. V souvislosti s citovanou směrnicí bylo konstatováno, že problémem není její kvalita, ale její dodržování.

V závěru jednání se komise zabývala přípravou návrhu dopisu pro krajské úřady a KKV ČSV a náměty na zpracování osnov pro kurzy pro začátečníky.

(pk)

Na svazu je včelařský kroužek mládeže

Jeho vznik iniciovalo předsednictvo RV ČSV, vedoucím kroužku je Antonín Řeřicha, správce objektu v Křemencově, pomáhat mu bude Ing. Nikola Grätzová z odborného oddělení. „Zatím se do kroužku přihlásilo pět dětí v rozmezí od 7 do 15 let. Všichni jsou začátečníci, ale pokud se kroužek úspěšně rozjede, počítáme s tím, že bychom udělali nábor dalších dětí,“ říká Ing. Grätzová.

„K založení kroužku nás vedly dvě věci,“ dodává na téma včelařský kroužek mládeže tajemník sekretariátu RV ČSV Ing. Petr Šerák. „V první řadě nechceme, aby se využití včelstev, která máme na svazu, omezilo pouze na vytáčení medu. Důvodem je i skutečnost, že včelstva jsou umístěna

v budově, v níž funguje běžný provoz. Vedle sekretariátu tu jsou byty, školící středisko, ubytovna a další kanceláře. Chceme ukázat, že při správném přístupu k péči

kroužku scházet pravidelně každou středu. „Majitelem včelstev je svaz, který je ale dal kroužku k dispozici. Pro děti tedy budeme dokupovat základní vybavení,

Chceme ukázat, že při správném přístupu k péči o včelstva se nemusí nikdo ničeho obávat. Kraňky nejsou agresivní, ba právě naopak

o včelstva se nemusí nikdo ničeho obávat. Kraňky nejsou agresivní, ba právě naopak. Jak říká dlouholetý spolupracovník časopisu Včelařství, přítel Evžen Báčor: Je to včelka velice přítulná.“

V polovině ledna se uskutečnila první schůzka a od té doby se budou členové

které je potřeba k činnosti kroužku. Hodně věcí je na svazu k dispozici, takže půjde především o ochranné prostředky – včelařské klobouky a rukavice,“ uzavírá Nikola Grätzová.

(pk)



Členem Komise Svěpomocného fondu je i 1. místopředseda Miroslav Poništ



Zasedání komise Svěpomocného fondu se pravidelně účastní tajemník sekretariátu RV ČSV Ing. Petr Šerák spolu se zástupkyní sekretariátu Lindou Hladíkovou



Zleva Jaroslav Sedláček a Ing. Dalibor Titěra, CSc., předseda komise chovatelské...



... a její členové Ing. František Texl a Vlastimil Dlab



Členové komise zleva RNDr. František Kašpar, Milan Hanták a předseda komise Dr. Ing. František Kamler



Mgr. Karel Zahradník

Od vzniku kauzy Včelpo na podzim roku 2015 (o jejím dalším vývoji píšeme na vedlejší straně) je med od českých včelařů pod nejpřísnějším dohledem příslušných státních kontrolních orgánů. Možná jste v prvních dnech nového roku zaregistrovali v některých médiích zprávy, že Státní veterinární správa České republiky (SVS ČR) provedla na podzim 2016 mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na tuzemské producenty medu. Její výsledek může těšit všechny – jak včelaře, tak spotřebitele. Tuzemský med je nejen bezpečný, ale i kvalitní!



Med od českých včelařů je bezpečný a kvalitní, ukázala mimořádná kontrolní akce SVS

Státní veterinární správa (SVS) uskutečnila v průběhu druhého pololetí loňského roku mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na významné tuzemské včelaře – producenty medu. V rámci akce bylo odebráno 72 vzorků medu. Všechny vzorky byly podrobeny smyslovému posouzení v laboratoři. V případech, kde včelař v průběhu roku použil léčiva k ošetření včelstev, se zjišťovalo, zda med neobsahuje rezidua těchto látek. Mimo to byly některé vzorky analyzovány na přítomnost reziduí antibiotik. Všechny posouzené a vyšetřené medy vyhověly ve všech sledovaných parametrech. Na základě zjištění z kontrolní akce lze konstatovat, že med od tuzemských včelařů je bezpečný a odpovídá také kvalitativním požadavkům na tuto komoditu.

V rámci smyslového hodnocení medu bylo v laboratořích posuzováno, zda má med odpovídající barvu, chuť, zápach a konzistenci. Všech 72 vzorků této zkoušky vyhovělo. Na přítomnost léčivého přípravku s účinnou látkou amitraz bylo vyšetřeno 45 vzorků, na přítomnost látky tau-fluvalinátu 37 vzorků. Obě uvedené látky se používají k léčbě varroázy. Všechny vyšetřené vzorky z tohoto pohledu také vyhověly. S negativním nálezem skončila také vyšetření více než 60 vzorků na přítomnost reziduí dalších přípravků včetně

celé řady antibiotik, jejichž používání je v ČR zakázáno, nebo omezeno. V devíti případech byly vzorky analyzovány na přítomnost metabolitů kyseliny mravenčí, která se používá k léčbě varroázy a některých dalších nákaz včel. Také v tomto případě vzorky vyhověly. Jelikož v jednom případě pojali úřední veterinární lékaři pochybnost o původu medu, byla provedena analýza pylyčkových zrn, která umožňuje zjistit geografický původ medu. Podezření na jiný, než lokální původ medu, bylo v tomto případě vyvráceno.

Kromě medu byli kontrolováni také jednotliví včelaři. Z tohoto pohledu bylo

V rámci akce bylo zkontrolováno celkem 89 včelařů. Ke kontrole byli vybráni na základě předchozí analýzy rizika. Základním kritériem pro výběr subjektů ke kontrole bylo množství medu, které tito včelaři v roce 2015 dodali do výkupu, dalším parametrem byl počet stanovišť včelstev. Ke kontrole byli přednostně vybíráni včelaři, kteří v roce 2015 dodali větší množství medu a mají registrováno více stanovišť včelstev.

Kontrolní akce dále ukázala, že výnosy medu v jednotlivých oblastech ČR se od sebe v řadě případů výrazně liší. Produkce medu navíc v některých případech výrazně

Všechny posouzené a vyšetřené medy vyhověly ve všech sledovaných parametrech. Na základě zjištění z kontrolní akce lze konstatovat, že med od tuzemských včelařů je bezpečný

hlavním cílem kontroly zjišťování, zda údaje o množství medu dodaného do výkupu odpovídají údajům o produkci medu uvedeným jednotlivými včelaři a o počtu registrovaných včelstev. Ve dvou případech byl zjištěn nesoulad mezi těmito údaji. Dále veterinární inspektoři kontrolovali, zda kontrolované subjekty v případech, že se na ně tato povinnost vztahuje, mají potřebnou registraci, případně schválení.

meziročně kolísá také u jednotlivých včelařů. Co se týče forem prodeje medu, 58 včelařů uvedlo, že větší část své produkce prodává do výkupu. Naopak prodej ze dvora převažuje u 20 kontrolovaných subjektů. Med je jednou z významných komodit spadajících pod dozor SVS. Také v letošním roce budou úřední veterinární lékaři věnovat jeho kontrolám náležitou pozornost.

Mgr. Petr Pejchal
oddělení vnější komunikace

Včelpo nekončí

Ještě mezi svátky, 28. 12. 2016, valná hromada společnosti Včelpo, s.r.o. (Včelpo) jednala a posuzovala stav společnosti, zda nastaly podmínky pro vstup do insolvence či nikoli. Byla provedena inventura majetku společnosti, závazků a pohledávek. Součástí podkladů byla též zpráva auditora k tomuto tématu.

To, že valná hromada jednala ještě před koncem roku, mělo svůj smysl. V případě naplnění podmínek pro podání návrhu na insolvenční řízení by Včelpo mohlo s ohledem na splnění potřebného objemu obrátu v r. 2015 požádat o schválení reorganizačního plánu. Z pohledu malého počtu povolených reorganizací v ČR se však jedná pouze o naději, s kterou nelze počítat.

Valná hromada zvážila všechny ekonomické skutečnosti – vyšší splátek pokut, kte-

ré obchodní řetězce Včelpu přefakturovaly, roční obrát společnosti za rok 2016 bez nákladů vzniklých kauzou Včelpo a také vyhodnocení stavu společnosti popsané ve zprávě auditora. Aktiva Včelpa ke dni projednávání převyšovala celkové ztráty

Včelpo nemá vyhráno. Musí bojovat s velkým zatížením milionových závazků z kauzy zjištění reziduí antibiotik

a Včelpo může reálně docílit celkové ekonomické očisty. Závěr auditora byl takový, že udrželi-li společnost tržby na současné hodnotě, pak má předpoklady pokračovat ve své činnosti. Svůj názor proti návrhu na vstup do insolvence vyslovili i členové do-

zorčí rady (jeden z členů nebyl přítomen, vyjádřil se však písemně). Valná hromada tato doporučení akceptovala a s ohledem na předjednané splátkové kalendáře s obchodními řetězci a další pomoc banky insolvenční neschválila.

Je však třeba říci, že Včelpo nemá vyhráno. Je stále ve složité situaci a musí bojovat s velkým zatížením milionových závazků vzniklých z kauzy zjištění reziduí antibiotik v jeho výrobcích v listopadu 2015. Ještě je třeba připomenout, že mimořádné veterinární opatření KVS pro Jihomoravský kraj z listopadu 2015, ukládající provedení vyšetření každé šarže medu na antibiotika před uvedením na trh, stále trvá. Kontrolní mechanismy již jsou nastaveny tak, že by k pochybením, za které Včelpo nyní tvrdě platí, nemělo dojít. (JM)

Česká potravina nové označení od roku 2017

Vedle známých zaběhnutých značek Klasa nebo Regionální potravina, které zaštiťuje Ministerstvo zemědělství ČR, se může od 1. 1. 2017 na obalech potravin objevovat nové logo – Česká potravina.



Obchodníci již nemohou jako českou potravinu označit např. potraviny pocházející z Polska, kterou pouze upraví nebo zabalí. V tomto směru by mělo klamání českého spotřebitele skončit. Novela zákona o potravinách stanovila přísnější a jasnější pravidla pro označování potravin. Podle § 9b zákona Česká potravina musí být skutečně vyrobená v Česku a musí být z místních surovin. Stoprocentně to bude platit u jednosložkových potravin nebo nezpracovaných produktů (mléko, maso, víno, ovoce, zelenina a také med). U medu je třeba rozlišovat označení normy jakosti Českého svazu včelařů č. 1/1999 – „Český med“. Takto označený med musí splňovat touto normou daná kritéria, která jsou přísnější než kritéria pro med popsána ve vyhlášce č. 76/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro přírodní sladidla, med, cukrovinky. Použitím loga Česká potravina u medu se dává spotřebiteli na vědomí, že med byl získán, vyroben a zabalen v ČR,

med splňuje kvalitativní kritéria vyhlášky o medu a nepřipouští se žádné přimíchání jiného než českého medu.

U vícesložkových produktů se stačí vejít do limitu 75 % (součet hmotnosti složek pocházejících z Česka) a výroba musí proběhnout na území České republiky. Například u výrobku „med s příchutí tropického ovoce“ lze použít označení Česká potravina, pokud jde o med získaný a vyrobený v České republice a ochucováadlo nepřesáhne hladinu 25 %.

Kromě výše uvedeného novela povoluje také označení „Vyrobeno v České republice“ pro potraviny, jejichž produkce od výroby až po balení probíhá v Česku, suroviny ale producenti nakupovali víc než z jedné čtvrtiny v cizině.

Vlastní označení pro potraviny tuzemského původu – *Český výrobek* – přiděluje výrobcům i Potravinářská komora České republiky. Mimo ně je možné najít na etiketách také řadu privátních značek nebo loga kvality Evropské unie. Každá z nich má přítom zákazníkovi zaručit něco jiného – některé značky deklarují kvalitu složení, jiné původ. (JM)



Únor – první prolety, první pyl



Lísky by na včelnici neměly chybět

Den se pomalu prodlužuje a slunce se vrací od obratníku Kozoroha směrem k rovníku. Sluneční paprsky na naše území začínají dopadat v ostřejším úhlu a velkou část své energie vyplývají na rozpouštění sněhu. Kdo zimuje včelstva na stanovišti bez sněhu, získává náskok, protože slunce rovnou ohřívá půdu a mikroklima stanoviště nastartuje rozvoj včelstev o 2–3 týdny dřív. Únor tak bývá obvykle již ve znamení prvních proletů včel a vyhledávání prvních zdrojů pylu.

První prolet

V období do prvního proletu stále platí, že matka klade jen sporadicky na plochu dlaně na 2–3 plástech. To se radikálně změní po prvním proletu.

K proletu dochází ve slunných dnech, kdy teplota vzduchu stoupne na 8–9 °C a zároveň se slunce opře o stěny úlů. Síla paprsků je natolik významná, že včelstvo nabudí k prvním opatrným výletům létavek do okolí úlu. Stačí na to jen několikaminutové osvětlení přední strany úlu. Létavky se záhy zbavují obsahu výkalového vaku a to za letu, případně po dosedu na pevný povrch. Některé létavky, zvláště ty, které dosednou na sníh, mohou zkrěhnout a již se do úlu nevrátí.

Včelstva v úlech s očky pravidelně využívají možnost proletu o 1–2 týdny dříve ve srovnání s včelstvy, která zimují v úlech bez oček. Ve dnech úlů bývá chladno, protože včelstva teplotu vzduchu v úlech během zimy neovládají. Proto ojedinělé létavky neriskují zchlazením ve studeném dnu,

dokud teplý venkovní vzduch dostatečně neohřeje i vzduch uvnitř úlu. Létavky využívají první náznaky oteplení k očišťovacímu proletu o to intenzivněji, čím více mají naplněné výkalové vaky. Zde platí přímá úměra s délkou období, které uběhlo od posledního podzimního proletu, a nepřímá úměra v souvislosti s kvalitou podzimního krmení.

Nejlépe přezimují včelstva na čistém cukru. Oproti invertům nemá balastní látka, a proto minimálně zatěžuje trávicí soustavu zimujících včel. Samozřejmě ideálem je zimování na květovém medu, ale k tomu musí být vhodné pastevní podmínky v okolí včelnice. Za dob drobných zemědělců si včelstva vytvářela podstatnou část zimních zásob z nektaru čistce ročního, který hojně rostl na nepodmínutých strništích. Tuto možnost již naše včelstva nemají. V první dekádě tohoto století měla mnohá včelstva v nejteplejších oblastech naší republiky možnost zimovat na slunečnicovém medu. Včelstva si během čer-

vence donesla do plodišť takové množství nektaru, že následné krmení bylo zbytečné či symbolické. V současnosti již slunečnice tolik nektaru neposkytuje. Tuším, že zemědělci začali pěstovat odrůdy, jejichž květy tolik nektaru neprodukuje.

Letos mohou průběh zimování zkomplikovat zbytky melecitózy v plodištních pláštěch. Již téměř tradiční vánoční oteplení



Jarní prolet u Eurodadantu

sice přišlo, ale včelstva jej mohla využít k proletu jen v teplejších oblastech. Nešlo o masový jev jako v minulé zimě.

Je zajímavé, že včelstvo potřebuje k řádnému pročištění minimálně 2–3 teplé dny. Aby včelstvo udrželo teplotní podmínky v úle, nemůže si dovolit, aby všechny létavky najednou opustily úl. Proto vyčkáme s jarní prohlídkou až po úplném pročištění včelstva. Je potřeba dát včelstvům čas. Zda již správný čas nastal, poznáme při prohlídce velmi brzy.

Při prvních únorových proletech jde včelstvům v první řadě o vyprázdnění výkalových vaků. Vyprazdňují se za letu v okruhu několika metrů kolem úlů, či po dosednutí na pevnou plochu, střechy úlů nevyjímaje. Pokud včelstva zvládají zimování bez výrazných problémů, nekálají na přední stěny úlů. Ale v případě, že již nemohou udržet obsah výkalového vaku z nejrůznějších důvodů, pak kálí i v okolí očka či česna na přední stranu úlu. Nejhorší variantou je situace, kdy létavky začnou kálet v úle. Důvodem může být výše zmiňované nevhodné krmení na zimu, melecitóza v zimních zásobách, rušení včelstev v zimním období (automobily, zvířata, těžba dřeva), případně silná nosemová nákaza. Začne-li včelstvo v průběhu zimy kálet v úle, již mu zpravidla není pomoci. Létavky mají tendenci pokálené rámy a plásty čistit a to je pro včelstvo začátek konce. Nosemóza se šíří mezi dospělými včelami díky vzájemnému předávání potravy, vnitřní orgány včel jsou zasaženy a včelstvo rychle slábne a hyne.

První pyl

V některých letech příroda v únoru poskytně včelstvům první sporadické zdroje pylu. Vzhledem k tomu, že většinou je zem ještě pokryta sněhem, mají potenciální význam



Včelstvo zničené jezevcem

pro včely zdroje pylu na dřevinách. V našich podmínkách jde hlavně o lísku obecnou a olši lepkavou. Velmi často se bohužel stává, že se květy vypráší, aniž by létavky měly šanci doletět z úlu na nejbližší lísku či olši. Často pak můžeme vidět na sněhu žluté pylové skvrny pod olší a nedaleko zatím naše včelstva marně čekají na možnost proletu.

Škúdcí

V únoru se včelstva na včelnicích stávají cílem lesní zvěře, která se snaží dostat k potravě. Kuny obvykle zvolí nejslabší místo úlu a na něj soustředí veškerý um a sílu zubů. Méně často, ale o to intenzivněji, se do úlů vloupává jezevec. Ač je na první pohled neohrabaný, sílu v tlapách musí mít obrovskou. Využije vrstvu sněhu, aby se dostal až ke střeše úlu, tu tlapami odsune i s pětikilovým „šutrákem“, zvedne víko a vybere si plodové plásty (viz obrázek

z jara 2007). Zásobní plásty na boku v úle ponechal, ale plodové plásty vykousal až na loučky. Včelstvo tento útok nepřezilo, zachránil jsem již jen matku s hrstkou včel. Těmto škodám absolutně zabránit nelze. Naštěstí se v našich zeměpisných šířkách nevyskytují medvědi, a tak jsou škody tohoto druhu ojedinělé.

Odběr vzorků

Nejdůležitější včelařovou prací je odběr vzorků měli na vyšetření varroózy, případně moru včeliho plodu. Termín odevzdání je stanoven na 15. 2. Měl by měla být suchá, a proto je dobré ji odebírat na přelomu ledna a února, aby stihla ještě vyschnout. Suchou měl odevzdáváme nejlépe v osvědčených tubusech.

Ing. Pavel Cimala,
chovatel matek *Carnica* Cimala,
e-mail: cimala@vcclimed.cz



Včelnice před odběrem vzorků měli



Sníh někdy komplikuje odběr vzorků

Vosk

cenný produkt českého včelařství



Kvalita vosku je různorodá

Jako obchodník i jako včelař vidím několik příčin nedostatku vosku:

1. navýšení počtu včelařů a včelstev, který byl zapříčiněn přidělováním dotací;
2. likvidace včelího díla kvůli moru;
3. boom výroby svíček z včelího vosku;
4. poptávka po včelstvech a včelaření = poptávka po oddělcích;
5. tavit vosk nebylo pro včelaře finančně efektivní.

Stále se opakující odpovědi včelařů ve Včelím obchůdku o tom, že ještě nemají svůj vosk, že rozšiřují včelstva, že jim bylo dílo zničeno zavíječem a v konečné fázi i argumenty, že se jim to nevyplatí, nás vedly k opatření, kterými chceme pobídnout včelaře, aby se naučili zpracovávat vosk, aby jej neprodávali lehkomyšlně a vždy zvažovali, zda nebudou potřebovat vosk na výměnu za mezistěny. Praxe v obchodě ukázala, že to nemusí být totiž jen začínající včelaři, kteří neumí hospodařit.

V předvánočním období jsme se obraceli na včelaře v kraji, aby nám pomohli vyřešit tíživou situaci s voskem, abychom mohli zajistit volný prodej mezistěn pro jejich začínající kolegy-včelaře a tím zabezpečit dobrý stav včelstev. Skutečně nám pomohli. Na druhou stranu jsme museli přistoupit i k cenovým úpravám, neboť včelaři, kteří vosk taví, musí být odměňováni a naopak ti, kteří tavit nechtějí, si budou muset za mezistěny připlatit.

Mnohé organizace hledají cesty jak spolupracovat, obchodníci určitě hledají způsoby, jak tyto iniciativy odměnit. Je třeba si uvědomit, že ochrana a zpracovávání českého

V roce 2009, jsem přebírala včelařskou prodejnu. Bylo to v době přiměřené „hojnosti“ jak medu, tak i vosku. Nárůst počtu včelařů nejen díky dotacím, ale i díky tomu, že hledáme znovu koníčky a začínáme více inklinovat k přírodě, udělaly za tu dobu ve voskové politice nebývalé posuny.

Zvýšení počtu včelařů a zapříčinilo nedostatek českého vosku. Naše prodejna již několik let zvyšovala jeho výkupní cenu, a tím si zajistila rezervu vosku potřebnou k výměně za mezistěny i pro včelaře, kteří ještě vosk neměli. Musím se přiznat k tomu, že spouštěčem byla před třemi lety nabídka vosku ze zahraničí, jehož cena byla o 40 % vyšší než průměrná výkupní cena. V tu chvíli jsme se rozhodli nabídnout českým včelařům za český vosk vyšší cenu, a tím si zabezpečit urči-

tou zásobu vosku, z kterého nám dělají ve Stražisku mezistěny. Proto až do května 2016 jsme udrželi prodej mezistěn bez omezení.

Často jsme se setkávali s dotazy, proč tolik navyšujeme cenu vosku. Je škoda, že touhle cestou nejdu především výroby mezistěn. Dávno je totiž pryč doba plných skladů českého vosku, ale také je dávno pryč doba, kdy si včelaři vážili každého gramu tohoto včelího produktu a uměli jej získávat.



Vážení mezistěn



Pohled na autoklávy na rozpouštění a desinfekci vosku ve Stražisku

vosku je důležitá pro zdravotní stav včelstev. Existuje škála včelařských potřeb k získávání vosku, na které je poskytována i dotace „technická pomoc“. Nebojme se ji využít.

Co musí včelař udělat, aby měl dostatek vosku

- Dát prostor, aby včely mohly stavět!
- Pokud včely nemají, kam vosk dávat (na stěnách, vyplňují každou mezeru atd.), smetávají vosk ze sebe, ten padá na dno a včely, které uklízejí, vynášejí vosk ven. Tento vosk je neodvratně ztracen.



Souše různého stáří

Co je nutné si uvědomit

- Včely vytvářejí vosk od jara až téměř do krmení.
- Velká snůška = silný stavební pud.
- Při úpravách – sundávání medníků atd. je nutné si pamatovat, že u silných včelstev je možné přidat ještě 1–2 mezistěny. Silná včelstva je totiž při případné snůšce a vhodném počasí vystaví.

Kde získávat vosk

- Vystavěné dílo
- Stavební rámký
- Trubčina
- Stavba z podmetu
- Horní, dolní a boční loučky (při prohlídkách, při medobraní, při skladování)

České včelaření bylo vždy kvalitní včelaření, které si zachovalo tyto rysy i do současnosti. Tak jako je všude zájem o český med, podobně je tomu i v případě vosku. Máme kvalitní vosk, u nás jsou i kvalitní zpracovatelé. Dovoz cizího vosku je špatná cesta s velikými riziky, stejně jako doplňování vosku jinými látkami.

Zkusme pamatovat na včelařskou čest a dělat vše pro blaho českého včelařství. Ono si to skutečně zaslouží.

Marie Knödllová
učitel včelařství, vedoucí VKM
www.vceliobchudek.cz
Foto: Radka Knödllová

ZAJÍMAVOSTI O VOSKU

Kolik získáme vosku

(Zdroj: Včelařství, B. Tomšík a spol.)

1. panenské dílo bílé	97,66 %	
2. panenské dílo nažloutlé	97,65 %	
3. souš žlutohnědá	81,84 %	
4. souš hnědá	79,59–72,10 %	(záleží na tom, kolikrát byl obsažen plod)
5. souš tmavohnědá	67,18–57,03 %	(záleží na tom, kolikrát byl obsažen plod)
6. souš černohnědá	50,16–48,80 %	(záleží na tom, kolikrát byl obsažen plod)

- Vosk vzniká látkovou přeměnou medu a pylu ve voskotvorných žlázách, jejichž zakončením jsou vosková zrcátka na 3.–6. článku zadečku.
- Voskotvorné žlázy dělnic se rozvinou v období 9.–18. dne jejich života.
- Včelařská literatura uvádí, že na tvorbu 1 kg vosku je potřeba 3,5–10 kg medu a 50 g pylu.
- Bod tání u žlutého vosku je 62–65 °C.
- Nejvhodnější mechanické vlastnosti má vosk při teplotě 35 °C.
- Hlavní požadavky na tvorbu vosku: povětrnostní podmínky a dostatek potravy (medu a pylu).

Názvosloví

Pro včelí dílo užívají včelaři ustálené názvosloví

1. je-li vystavěno na mezistěně

- SOUŠ – dílo s prázdnými buňkami
- PLÁST – dílo zanesené medem, pylem či plodem
- VOŠTÍ – odřezky plástů nebo souší ke zpracování
- PANENSKÉ DÍLO – dílo čerstvé ještě „nepoužitě“

2. stavba ve volném prostoru bez mezistěn

- DIVOČINA
- STRDÍ – divočina zanesená medem, pylem nebo plodem



Lití vosku do válců a stříhání na míru

Vychovejte vlastní oddělky

Šestirámkový úlek k chovu oddělků



Možná si mnozí z vás řeknou, že je na téma oddělky ještě příliš brzy. Ale z následujících řádek zjistíte, že pro zamýšlení nad tématem „vyprodukovat si vlastní včelstva sám“ platí osvědčené rčení „čím dříve, tím lépe“ víc než sto procentně.

Již po dva roky dochází v našich krajích ke značnému úbytku včelstev a kdo ví, s čím nás překvapí rok 2017. Co to způsobilo? Příčin známe několik: Brzké jaro, dlouhé podletí bez snůšky, nevhodné zakrmování, špatné a nevyvážené léčení. V průběhu roku se včelstva také několikrát až nekontrolovatelně rojila. Ani my, včelaři, jsme se k sobě nechovali moc šlechetně. Stoupl počet krádeží včelstev a s tím také možnost přenosu závažných nemocí včel. Bohužel jsou mezi námi „přátelé včelaři“, kteří takové včelstva kupují s vidinou bezpracného a laciného výdělku. Taktéž prodávají včel-

Každý včelař by si měl během roku podle počtu včelstev udělat záložní oddělky nebo smetence a počítat s úhynem nebo ztrátou matky při tiché výměně v podzimním období

stva z pozůstalosti bez vyšetření. Mnohdy je ještě před tím množí a s vidinou dobrého zisku prodávají nakažené oddělky. Už teď máme hlášené další úbytky včelstev. Varroáza jen kvete a spolu s ní jako černá ruka řádí mor včelího plodu.

Máme tři cesty, jak z této situace ven:

1. Nekupovat včelstva, o kterých nevíme, od koho pocházejí;
2. Koupit pouze včelstva od doporučeného včelaře a navíc s patřičným dokladem o vyšetření;
3. Vyprodukovat si včelstva sám.

Nemáte s tím zkušenosti? V budoucnu asi nebudete mít jinou možnost. Čím bude poptávka větší, tím budou včelstva dražší. Je třeba si uvědomit, že každý včelař by si měl během roku podle počtu včelstev udělat záložní oddělky nebo smetence a počítat s nějakým tím úhynem nebo ztrátou matky při tiché výměně v podzimním období. Na jaře můžete výměnou matky docílit lepších výsledků. Slabší matku můžete umístit do oddělkového úlku, aby prokuctovala plod. Zamáčknout ji můžete hned, ale je to chyba a škoda. Mně se tato praxe osvědčila.

Novou matku na jaře koupíte až koncem května či spíše v půli června. Navíc nemáte jistotu, že je skutečně dobrá. V sezóně se starám o 30 produktivních včelstev, ze kterých si dělám v průběhu roku 15–20 oddělků. Selektuji je a vybírám si do svých včelstev jen opravdu kvalitní matky. V podletí tvořím 10 smetenců. Osvědčilo se mi to,

práce mám méně a výnos je lepší. Při chovu oddělků je důležité i při špatném počasí vytvořit včelstvu pocit dobré snůšky. Matka pak lépe klade. Na chov oddělků používám 6rámkový úlek se zadní krmnou komorou na 1,8 l krmného roztoku.

Na závěr bych chtěl připomenout: Včelař by se měl rozhodnout, kdy naplánovat odběr matky, kdy udělat oddělek a podle toho se zařídit. A také si musíme uvědomit, že nám nikdo neprodá matku na zavolání mobilem.

Štefan Strýček,
ZO Boršice

106stefan@seznam.cz



Šestirámkový úlek k chovu oddělků

Umístění včelstev



Reaguji na příspěvek publikovaný v letošním prvním čísle Včelařství zaměřený na umístění včelstev. Rubrika Pro začínající včelaře i její obsah se mi líbí a proto posílám příklad trochu jiného, ale funkčního a léty prověřeného stanoviště.

Zmíněnou rubriku mám v „našem“ časopisu moc rád, a to i přesto, že včelařím již přes 15 let. Je to dáno tím, že se máme v našem chovu včel stále co učit a dobrých nápadů není nikdy dost. V prvním letošním čísle se autorka zabývá vhodným stanovištěm. Posílám vám obrázek svého stanoviště, které asi není ideální, ale je prověřeným a funkčním kompromisem potřeby včel, umístění dostupného pozemku a vlivu na sousední pozemek.

Bydlíme v rodinném domku se zahrádkou, blízko centra okresního města. Před lety jsem se rozhodl začít zde chovat včely. Jak je patrné z obrázku, tak zimují 4 včel-

stva. V letním období k nim přidávám 5. včelstvo, které vytvářím jako oddělek s prověřenou, ale starou matkou. Ten posílím nadbytečnými plodovými plásty z ostatních včelstev a vznikne mi tak plnohodnotné produkční včelstvo. Zároveň do volných mezer mezi úly dávám 5 až 7 rámkové úlky s oddělky, ve kterých si chovám nové matky. Úly jsou umístěné pod listnatými stromy tak, aby v létě byly alespoň částečně chráněné před prudkým sluncem, ale v předjaří na ně mohly sluneční paprsky. Orientace česer sice není učebnicová (sever a západ), ale včelstvům to výrazně nevádí, protože je domy a stromy chrání

před silným větrem. Tuto orientaci jsem volil hlavně z toho důvodu, aby včely vyletávaly do středu našeho pozemku a přes plot přelétaly ve výšce 3 až 4 metrů. Tím pádem sousedé nejsou letem včel rušeni a omezováni.

Řešil jsem i otázku bodavosti a rojivosti včel. Osvvědčil se mi chov včel od matek, zakoupených ve VÚVČ Dol. Jsou nerojivé, snůška je víc než dobrá a hlavně jsou velmi mírné. Trávník na stanovišti mohu klidně sekat elektrickou sekačkou bez toho, aby to včelstva nějak výrazně rozrušilo. Protože v doporučené vzdálenosti od stanoviště nemáme přírodní zdroj pitné vody, řeším to postavením 2 vyřazených táčů s kamínky do středu mezi úly. Tam dávám vodu tak, aby vršky kamínků byly nad hladinou a létavky na ně mohly přistávat. Na jaře z nich včely odeberou denně v průměru 1 litr vody, v letních měsících i 3 litry.

Co se týká sousedských vztahů, tak ty máme dobré, protože sousedé vědí, že děláme vše proto, aby k jejich obtěžování nedocházelo. Zároveň vidí, jak včelaříme, tedy jaké máme úly, jak obměněné dílo a jak zacházíme s medem při medobraní. Díky tomu si med rádi kupují. A ještě jedna poznámka na závěr. Osvvědčilo se mi dělat větší zásah do včelstva (nebo odebírat med) denně pouze z jednoho úlu. Rozrušených včel je tak minimum a jsme v klidu my, včely i sousedé. A o to by nám mělo vždy jít.

Miloslav Srba,
Chomutov
miloslav.srba@volny.cz

Existuje norma na přířezy?

Reaguji na článek Existuje norma na přířezy? (Včelařství, leden 2017, str. 15), neboť mám stejnou zkušenost. Léta jsem si přířezy vyráběl sám, ale jeden rok jsem neměl suchou lípu a tak jsem si přířezy koupil v Rovensku. Je to asi 4 roky a také měly silná ouška. Protože používám folii, viděl jsem, jak vyšší loučka rozděluje včely, prostě se nemohly protáhnout. Tak jsem již další léta dělal jenom ze svých přířezů. V již loňském roce mi zase dřevo došlo a tak jsem je musel koupit. A ouško bylo opět silné. Vyrobil jsem si frézu na dřevo a ouška zúžil. Při zavěšení do nástavku se na spodní míře vůbec nic nezměnilo, a tak jsem spokojený a začínám souše přebírat a rámečky ofrézuji. Postupně upravit 400 rámečků bude nejspíš náročné, ale

mám rád, když se práce dělá pečlivě. Spousta lidí si možná řekne, že na tom vůbec nezáleží, a tak sílu ouška neřeší.

Dodavatele těchto přířezů do prodejny znám. Jsou perfektně vyrobené, v zakoupeném svazku nenajdete žádné sukáté, nahnilé nebo prasklé. Až na sílu oušek jsou jinak super!

Vašek Beran,
ZO Sychrov

Mám obdobné zkušenosti. Nakoupil jsem přířezy, které rozměrově odpovídaly rámkům přátel. Po přibližně dvou letech jsem koupil oddělek a přítel včelař mi vrátil místo mých rámků své. Ještě mi řekl, že mám nástavky rozměrově špatné – vešlo se 10 rámků, nikoli 11.

Po měření jsem zjistil, že rámků jsou o asi 1,2 až 1,5 mm širší a mezerníky jsou přitlučeny hřebíčky s poněkud silnější hlavou. Výsledek byl takový, že 10 rámků bylo o 20 až 23 mm širších.

Druhá zkušenost. Ve včelařském obchodě v Kalné u Vrchlabí jsem koupil přířezy (700 kusů). Ty jsem všechny bohužel provrtal a udělal jsem rámků. Až když jich bylo 100 (včetně mezistěn), dával jsem je do nástavků. K mému překvapení propadávaly. Horní loučka byla o 6 mm kratší, a aby to nebylo tak jednoduché, délka plně tloušťky loučky byla o 3 mm větší, takže rámek byl mírně kónický. Navrtnuté přířezy pochopitelně zpět už v obchodě nechtěli.

František Strž

Mini-plus a jeho mnohostranné využití



Podomácku vyráběné Mini-plusy...



... a jejich „konkurenti“ z profesionální dílny

V minulém čísle Včelařství (1/2017, str. 12) jsme publikovali článek Jak vyzimovat záložní matky, který shrnuje mnohaleté zkušenosti přítele Jindřicha Meduny se systémem Mini-plus při zimování záložních matek. Jeho autor by se o ně rád podělil s dalšími včelaři a připravil sérii článků, v nichž chce poukázat na variabilitu a mnohostrannou použitelnost úlků Mini-plus a zároveň i jejich využití k možné osvětě a přilákání laické veřejnosti a hlavně dětí k oboru včelařství.

Vedle již zmíněného článku v lednovém Včelařství bych rád upozornil na článek ve Včelařství č. 5/2014, str. 124 publikovaný pod názvem: Chov matek v systému Mini-plus, který napsal známý a uznávaný učitel včelařství a chovatel matek Karel Vrzáň. Popisuje stručně chov matek, jeho založení do chovných oplodňáček a přezimování na systémech Mini-plus a zároveň i vyvrácí možná rizika spojená s tímto systémem.

Co je Mini-plus?

Jedná se o malý úlěk, který je používán pro kontinuální chov matek za pomoci standardizovaných velikostí rámků. Nejčastější velikost úlku v půdorysu je 30 x 30 cm. Základními částmi jsou zasítované dno, často opatřené varroa podložkou, dále několik nástavků včetně rámků. Pro případný chov dvou matek lze nástavek rozdělit na dvě samostatné sekce, a to buď přepážkami, nebo krmítkem dvou typů – kapsovým nebo stropním krabicového tvaru. Vše je uzavřeno utepelným víkem. Tento systém má dnes již mnoho variant a využívají ho tisíce včelařů na celém světě.

Systém Mini-plus je použitelný v chovu matek, jak v malém „hobby“ včelaření, tak i ve velkém u profesionálních včelařů. Dále pak k přilákání dětí k zájmu o živou přírodu. Díky Mini-plusu lze nejmladší generaci přiblížit chov včel, jeho úskalí, ale i nepře-

bernou krásu včelaření. Ale také je možné je naučit zručnosti při jeho výrobě.

Vznik Mini-plusu

Vznik systému Mini-plus se datuje do 80. až 90. let 20. století. Od devadesátých let počal výrazný vývoj oplodňáčku pro oplozování včelích matek. V tomto směru je zřejmě nejvýznamnější dnes hojně používaný oplodňáček Apidea, který se stal nejvyužívanějším oplodňáčkem také díky

Systém Mini-plus je použitelný v chovu matek, jak v malém „hobby“ včelaření, tak i ve velkém u profesionálních včelařů

širokému příslušenství. V Odborných včelařských překladech ročník 2007/2, str. 129 byla včelařská veřejnost v článku „Příslušenství k oplodňáčku Apidea“ seznámena s propracovaným systémem tohoto úlku. Autor vyšel vstříc požadavkům včelařů týkajících se přezimování matek, ale také k jejich udržení během léta a tím k možné okamžité náhradě za ztracené matky v kmenových včelstvech. Díky tomuto příslušenství se oplodňáček Apidea přiblížil k využitelnosti úlku Mini-plus. Oplodňáčky Apidea disponují nesrovnatelnou výhodou, a to velice rychlou kontrolou přijetí matky. Zmíníme-li se o dalších oplodňáčcích mimo systém Mini-

-plus a Apidea, všechny, i ty které byly velice úspěšné v chovu matek s minimálními finančními nároky i s nízkými nároky na početnost osazenstva, se vyznačovaly výraznou a zásadní nevýhodou: nebylo v nich možné přezimovat včelstvíčko s matkou a zajistit tak možnost jeho dalšího rozvoje.

Kousek historie

Na vývoji Mini-plusu se rozhodující měrou podílel známý včelař Jos Guth, lucemburský chovatel včel, šlechtitel a množitel matek. Jos Guth je vynikající řečník a během svých strhujících přednášek seznamuje včelaře s mnoha zajímavými a velice profesně zvládnutými metodikami a jeho vlastními zajímavými technickými zlepšeními. Zaujatě vypráví o svých izolačních přepážkách a odvětrání stříšek úlů, díky

kterým udržuje příjemné mikroklima, harmonický a stabilní rozvoj včelstev, včetně šetrnosti ke dlouhověkosti včel za letních vysokých teplot. Zároveň s představením systému Mini-plus popisuje i kontinuální chov matek. Podle jeho slov je možné za pomoci jednoho Mini-plusu odchovat postupně 10 matek za dodržení vysoké kvality osazenstva.

Příště: využití úlků Mini-plus a jejich variabilita

Jindřich Meduna,
včelař, Chotěboř,
jindrich.meduna@centrum.cz

Svíčky, které léčí

V lednovém čísle Včelařství jsme zveřejnili článek Gabriely Hiklové, jednatelky ČAPIS, z.s., Tělové a ušní svíce. Článek jsme v redakci pojali jako rozšíření příspěvku př. Zdeňka Kulhánka „Svíce, které léčí“ (Včelařství 11/2016) a zároveň i jako úvodní část seriálu textů věnovaných apiterapii, jehož se po projednání v redakční radě ujala zmíněná Gabriela Hiklová. Ihned po uveřejnění článku, jsme dostali do redakce dopis doc. Ing. Jaroslava Hrabáka. Ph.D. z Ústavu mikrobiologie Lékařské fakulty v Plzni, z něhož citujeme. Následně uvádíme stanovisko Výkonného výboru ČAPIS.

V čísle 11/2016 časopisu Včelařství jsem zaznamenal článek „Svíčky, které léčí“. Na obsah tohoto článku jsem okamžitě upozornil pana předsedu redakční rady. Když jsem otevřel Včelařství č. 1/2017 na straně 29 a zaznamenal obdobný článek, kde je ještě provedena klasifikace těchto svící, tak nevím, jestli mi má být smutno, nebo se mám začít smát. Třeba věta „Zdá-li se nám, že je (plamen) tmavý, oranžový, až hnědý, je zřejmé, že organismus má nedostatek vody,“ je opravdu výživná, podpořená fyzikálně-chemickým principem fungování lidského těla.

K této reakci mne vedla informace z odborných lékařských časopisů, kde je fyzikální princip „ušních svící“ hodnocen jako nesmyslný a rovněž i zdravotně nebezpečný. Například systematické review Ernst E: Ear candles: a triumph of ignorance over science. J Laryngol Otol. 2004 Jan; 118(1):1–2 je dostatečně výmluvné – triumf ignorance nad vědou. Nicméně odborných publikací z oblasti ORL na toto téma je více.

Je mi jedno, pokud jsou podobné nesmysly publikovány na internetu. Ale jako dlouholetého člena RR mne mrzí, že se Včelařství podílí na dehonestaci včelích produktů v očích lékařské veřejnosti. Včelí produkty mají na lidský organismus skvělé účinky a v řadě zemí jsou v některých případech skutečně alternativou konvenčních léčiv (např. řada zemí žije dosud v preantibiotické době a propolis je v takových případech skutečně unikátním prostředkem). Ale pokud jsou v „odborných“ časopisech publikovány takovéto bludy, pak se včelí produkty u lékařů skutečně stávají nedůvěryhodné. Věřím, že by v tomto případě pomohla recenze rukopisů před jejich otištěním lékařskou autoritou.

S pozdravem
Jaroslav Hrabák

Stanovisko ČAPIS k vyjádření pana docenta Jaroslava Hrabáka

Velice děkujeme za přeposlání reakce pana docenta Hrabáka na článek o tělových a ušních svíčkách. Ano, tento zájem potřebujeme a jsme za něj vděční! Apiterapie se v poslední době dostává do popředí zájmů. Články s apiterapeutickou tematikou vychází v mnoha časopisech, většinou jde o okrajové informace. V letošním roce se naskytla příležitost, jak v časopise Včelařství přiblížit apiterapii včelařům. V současné době zatím neexistují v rámci ČR žádná pravidla, standardy a normy, žádná oficiální metodika, tak, jak by to vyžadovala terapeutická situace pro možnost oficiálního začlenění mezi terapeutické metody. Neexistuje také žádný vzdělávací program pro specializaci „apiterapeut“, jak je tomu v zahraničí. V rámci článků je možné prozatím uvádět tedy pouze informace, které jsou vlastní zkušenosti terapeuta nebo informace převzaté, načerpané z literatury, případně z kurzů či workshopů se správným zaměřením. A to navzdory tomu, že zakladatelem „moderní apiterapie“ je lékař narozený na území současné České republiky.

Cílem České apiterapeutické společnosti je tuto situaci změnit. Jedině za spolupráce lékařů je možné postupovat nadále dle lékařské etiky. V rámci všech informací a doporučení také nikdy nechybí naše zmínka, že je nutné konzultovat situaci pacienta s ošetřujícím lékařem. Je škoda, že někteří lékaři, jen díky systému, ve kterém pracujeme, nepřiznají otevřeně, že využívají apiterapii, jen proto, že by byli označeni „za šarlatány“.

Věříme, že právě mezi lékaři se najdou další takoví, kteří se stanou členy České apiterapeutické společnosti, abychom co nejdříve mohli vykazat výsledky a potvrdili tak naše přesvědčení a záměr, postupovat dle zákonů naší země, v duchu „evidence based medicine“.

Ano, konkrétně situace v rámci užívání manukového medu či propolisu je poněkud jiná, než situace využívání tělových či ušních svící, avšak i zde existují studie nejen „negativní“, ale i terapii podporu-

jící (př. http://www.reamedsamara.ru/doct_ref.html).

V časopise Včelařství jsou články zaměřeny primárně na včelaře, tedy jsou plánovány ve stylu populárně naučném/informativním (cílovou skupinou nejsou lékaři, i když doufáme, že budou osloveni včelaři-lékaři, včelaři-vědečtí pracovníci a včelaři-terapeuti a budou mít nutkání přinejmenším reagovat na kontroverzní témata. Což se již tímto stalo.

Výkonný výbor ČAPIS

Vyjádření lékaře

Jako lékař vychovaný medicínou založenou na důkazech, jsem k praktickému využití apiterapie skeptický. Jako lékař, sledující trend doby a získávající informace ze světa se ale domnívám, že je mnoho příležitostí, kde by apiterapie mohla být přinejmenším oficiální alternativní volbou, tím spíše, pokud je snahou nyní přistupovat k pacientovi z hlediska celostní medicíny.

V současné době se bohužel setkáváme s množstvím informací, které jsou vytrženy z kontextu, a tím je nasnadě možnost poškození pacienta. Je potřeba zabránit tomu, aby se neznalost a neinformovanost podepsala na poškození mínění o apiterapii a podpořit skutečné vzdělání a profesionalitu v tomto oboru, zažívajícím renesanci, ku všestrannému prospěchu. V případě jakékoliv terapie je neodmyslitelně nutné vždy postupovat *lege artis* a konzultovat možnosti s ošetřujícím lékařem.“

MUDr. Jan Gottvald

Upozornění ČAPIS

Vydáním a sdílením informací uvedených na veřejnost se snažíme rozšířit povědomí o apiterapii, nikterak však nepřebíráme odpovědnost za následky případné aplikace postupů a doporučení čtenářem bez konzultace s ošetřujícím lékařem. Stejně tak nepřebíráme zodpovědnost za články a přednášky, ve kterých se autor sám označí jako člen ČAPIS a nejsou poskytnuty oficiálně přímo naší společností.

Výběr úlů a rámkové míry, pořízení včelstev



Priorita – nástavkové úly

Provází-li vás obavy o výběru typu úlu a velikosti rámkové míry, nemusíte se stresovat. Pokud by byla jednoznačně výhodná volba, jistě by jí využívala většina včelařů. Úspěšné včelaření není o úle a rámku, ale o podmínkách a opatřeních, které jsou pro každý typ úlů specifické a které musí být respektovány. Pokud je možnost volby, vždy se kloním k variantě, která více vyhovuje včelám a více simuluje jejich přirozený způsob života.

Těžko popsat úlovou otázku lépe, než jak učinil přítel Miroslav Sedláček z Bučovic ve Včelařství č. 1/2015 (článek je např. k dohledání na jeho webu). Podstatné je, aby konstrukce a míry úlu i rámků spolu korespondovaly, aby všechny komponenty byly kompatibilní a odpovídaly požadavkům včel. V opačném případě vás neminou problémy s netěsností, kdy se zejména oddělky neubrání loupežím vos a včel, úl nepůjde uzavřít pro účely léčení či přepravy nebo se nástavky při nejbližší příležitosti sesunou. Ale určitě dopřejte

svým včelám nové vybavení, které nebude zatíženo nebezpečnými nákazami a znečištěním. Kontaminované, použité úly, rámků i souše mohou být pro vaši novou praxi příčinou zklamání a zkázy. Výjimkou snad může být jen převzetí kvalitně vedených a ošetřovaných včel přímo od chovatele, který končí, nebo jste taková včelstva zdědili.

Jaké úly zvolit?

Chcete-li se ubírat cestou vlastní výroby, doporučuji nákup dokonale provedené

úlové sestavy, podle níž pak vyřešíte vlastní konstrukci. Podstatné je respektovat ve všech směrech včelí mezeru (6–10 mm), aby nedocházelo k prostavění prostoru voskovou stavbou, ani k masakrování včel na sebe naléhajících spodních a horních louček. Kdo si raději koupí hotové úly, pak doporučuji volbu dodavatele s kompletním sortimentem, historií i referencemi, který vám bude schopen dodat po roce i letech díly shodné s vaším vybavením.

Většina kvalitních výrobců dřevěných úlů nabízí více typů (dle rámkové míry, výšky podmetu a zasítování dna), konstrukce provedení (celodřevěné, s tepelnou izolací, s falcem, s očky i bez, prosklené, s úchopy) a způsobů použití (na studenou, teplou stavbu či univerzální). V každém případě je třeba přihlídnout i k parametrům budoucího stanoviště a zvolit včelám vyhovující alternativu. Extrémní podmínky vyžadují i náročné řešení (např. stanoviště bez zastínění vyžaduje dokonalejší tepelnou izolaci včetně stropu a odvětranou střechu) oproti umístění úlů ve včelíně či pod stromy. Pokud uvažujete o jiném materiálu (plast, polystyren, styrodur), je potřeba brát do úvahy, že se nejedná vždy o obnovitelné či energeticky využitelné materiály, které také bude třeba opravovat a jednou likvidovat.

Pokud víte, že nemáte pomocníky a kondici pro manipulaci s nástavky (např. 4. nástavek r. m. 39 x 24 před vytvočením má hmotnost i 35 kg a je cca 150 cm vysoko), je na místě volba nízkých nástavků nebo ležanů, nabízených jako varianta pro seniory či typických pro zahraničí sousedy (např. Maďarsko, Polsko). Řešením pro správný výběr je návštěva výrobce, prodejní expozice či vzdělávacího zařízení (např. SOUV-VVC Nasavrky), kteří dis-



1.

Prosakovací krmítko



2.

Kapsové krmítko



3. Stropní krmítko

ponují výstavou veškerého vybavení, a je možné si vše osahat.

Výběr rámkové míry

Velká rámková míra vyhovuje včelám; včelstva budou tolerantnější k našim chybám, budou lépe zimovat i se lépe zjara rozvíjet, ale způsob ošetřování vyžaduje častější zásahy a manipulaci s jednotlivými plásty. Nízké nástavky vyhovují včelařům pro snadnější způsob ošetřování (pracuje se s celými nástavky), jednoduché zvětšování úlového prostoru a rychlou obsluhu více včelstev. Dvě rámkové míry v případě kombinovaného systému komplikují obnovu díla a vyžadují striktní dodržování metodiky pro ošetřování.

Při volbě rámků je i zde prostor pro výběr. Nabízí se sice pracná, ale osvědčená klasika s mezerníky a drátkováním, Hofmanův rámeček či kombinace rámků s hřeby usnadní manipulaci ve včelstvu a bezpečné kočování, poloplastový stavebnicový rámeček je bez sbíjení a drátkování, ale vyžaduje přesnou velikost mezistěny,

pro celoplastový rámeček je zase podstatný voskový nátěr a nezbytné vyšší pořizovací náklady. Rámečky a přířezy budete v rámci postupné obnovy díla neustále dokupovat a s rozšiřováním včelnice jich nikdy nebude dost. Pokud se časem seznámíte s výhodami jiných systémů, lze je postupně vyměnit, stejně jako přejít na jinou výšku. Pokud síly nebudou stačit, u r. m. 39 x 24 cm lze s úspěchem ponechat vysoké nástavky jako plodiště a pro medníky využít r. m. 39 x 17 cm.

Pořízení včelstva

Náš výběr hodně ovlivní dostupnost oddělků, které jsou prodávány na již konkrétní rámkové míře a se kterými zpravidla včelař začíná. Velká poptávka je u renomovaných chovatelů, kteří berou objednávky už od přelomu roku, a v sezóně u nich oddělky již seženete obtížně. Ideální je, pokud nová včelstva získáte od včelařů z nejbližšího okolí. Veterinární situace není příznivá k přesunům na velké vzdálenosti, rizikem je i přeprava v nevhodných podmínkách vysokých teplot, kdy může dojít k přehřátí a zapření včel s následným znatelným úhynem plodu a ztrátou matky.

Zarážející je, že „zkušený“ chovatel je schopen přenechat včelstva svému příbuznému a bez jakéhokoliv dokladu o vyšetření na mor včelího plodu, je odvést přes celou republiku. Vzhledem k tomu, že takový začátečník nemá ani číslo chovatele a stanoviště, vystavuje tak svého bližního maximálnímu postihu za porušení veterinárního zákona. Takový včelař, pokud má následně prokázat původ svých včelstev, je hned na začátku své kariéry „černou ovci“ pro své okolí a nelze se pak divit rezervovanému přístupu starších včelařů k nováčkům. Žádný chovatel by proto neměl odmítat pomoc s pořízením včel novému zájemci, alespoň v rámci místní organizace. Jde o existenci včel nás všech.

Poučným a poutavým začátkem včelařské dráhy je i možnost získání pěkného roje zná-

mého původu, který lze s úspěchem usadit na jakoukoliv rámkovou míru. S trochou poučení o následné péči tak můžete sledovat, s jakou energií včelky staví nové dílo na mezistěnách a matka zaklade první generaci. V bezplodovém stavu je i nejučinnější preventivní ošetření kyselinou mravenčí proti varroáze, ale nezbyvá, než si opatřit novou matku a provést její výměnu při nejbližší příležitosti nebo ještě do září, abyste měli jistotu, že vaše včelstvo má ten nejlepší potenciál i žádoucí vlastnosti pro novou sezónu.

S objednávkou úlů neotálejte, v sezóně už nebudete mít možnost výběru a ještě vás čeká jejich povrchová úprava a pořízení dalších potřeb.

Pro začátek včelaření je optimální, budete-li začínat s 3 až 4 včelstvy, která vám poskytnou srovnání i možnost výpomoci v případě, kdy některé nebude dobře prosperovat a případný chovatelský materiál na náhradu v dalším roce, pokud o nějaké včelstvo přijdete. Časově není péče o 2 nebo 4 včelstva nijak náročnější, ale možnost se učit je dvojnásobná.

V tzv. nultém roce vystačíte s úlem složeným ze dna, 2 nástavků (v případě polonástavků 3), s odpovídajícím počtem rámků a mezistěn, vnitřním (včelotěsným) a vnějším víkem s izolací nebo krytem proti povětrnostním vlivům a stropním krmítkem (obr. 3). Pokud zvolíte sklenice a prosakovací víčka, Jakubovská či ukrajinská krmítka, kbelíky nebo mikrotenové sáčky, budete potřebovat ještě rezervní nástavek pro umístění tohoto krmného systému (obr. 1). Vhodná krmítka jsou i kapsová, která se vkládají na místo 1 až 2 rámků a lze je využít jako přepážku při výchově a rozvoji oddělku (obr. 2).

Příště: Péče o roj a oddělek; další potřebné vybavení.

Dana Belušová, členka RR, jednatelka ZO Kladno, členka OO Kladno, absolventka SOUV Nasavrky, belusova@vcelarstvi.cz



Přehlídka úlových sestav na výstavě



Práce začátečníků s oddělky na 2 nástavcích r.m. 39 x 24cm, ve 3. jsou umístěna krmítka

Včely přece musí žít!

Rádi bychom se s vámi podělili o naši nepřijemnou zkušenost s dobrým koncem. V prvních červnových dnech roku 2014 jsme zjistili velký úhyn 53 včelstev na 4 staveništích v okolí Lubence na Podbořansku. Následně se ale našli ještě další včelaři, kteří v těchto dnech v našem okolí také zaznamenali úhyn svých včelstev. Bohužel vše zpozorovali pozdě, a proto již nebylo možné použít mrtvolky včel jako vzorek pro laboratorní vyšetření.



My jsme však okamžitě po nálezů uhynulých včelstev informovali KVS Žatec. Ta celou věc obratem oznámila rostlino-lékařské inspekci a pracovníci obou institucí společně přijeli odebrat jednak vzorky uhynulých včel, ale i vzorky z ošetřených porostů. V laboratoři zjistili, že byly použity obzvláště nebezpečné chemické prostředky, které mohly úhyn včelstev způsobit. Poté byl zjištěn viník, který s námi ale odmítal komunikovat. Žádné chemické prostředky zvláště nebezpečné pro včely prý nepoužil. Obrátili jsme se proto na Český včelařský svaz a požádali o právní zastoupení během soudního sporu. Ten jsme nakonec po dvou letech vyhráli.

Za to bychom chtěli prostřednictvím časopisu Včelařství poděkovat paní Mgr. Jarmile Machové, předsedkyni ČSV, která nás při právním jednání u okresního soudu v Lounech zastupovala. Především díky ní byl viník potrestán a my poškození včelaři jsme se dočkali spravedlivého odškodnění.



Tímto chceme vyzvat všechny včelaře, aby se v podobných situacích bránili proti používání nesprávných chemických prostředků v silné letové aktivitě včelstev všemi prostředky a nedali se odradit. Včely přece musí žít a my je musíme chránit! Jak se říká, bez včel by nebylo života na Zemi.

Vladimír Dražil a poškození včelaři z Lubence
drazilvlada@seznam.cz

Nadace ČEZ podpořila Základní organizaci Českého svazu včelařů Mohelno

Velké poděkování patří Nadaci ČEZ, která schválila projekt s názvem: Podpora včelařství v regionu ZO ČSV Mohelno, zastoupená garantem tohoto projektu, zaměstnancem Skupiny ČEZ a zároveň jednatelem této ZO, panem Jiřím Staňkem.

Z celkových 269 žádostí různých institucí z celé republiky náš projekt uspěl s největším počtem hlasů, které jsme získali od zaměstnanců Skupiny ČEZ. Byl nám schválen maximální příspěvek ve výši 30 000 Kč. Všechny naše členy velice potěšilo, že máme mezi zaměstnanci Skupiny ČEZ tak velkou podporu. Za tento příspěvek byly zakoupeny nové výběrové matky a matečnický včely kraňské kmene Singer.



Tím se podařilo v regionu ZO Mohelno ztlačně vylepšit genetiku této včely, která sem jednoznačně patří. Vyniká velmi rychlým jarním rozvojem, mírností, dobrým čistícím pudem, který má velký vliv na zdravotní stav včelstev, a dále vyniká i dobrou snůškou. Byla vyměněna přibližně čtvrtina všech matek v ZO

Jako garant tohoto projektu a zároveň i jednatel ZO bych chtěl touto cestou poděkovat svým kolegům Skupiny ČEZ za projevenou podporu, kterou vyjádřili svými hlasy, a všichni členové ZO ČSV Mohelno děkují Nadaci ČEZ za schválení finančního příspěvku. Velice si toho vážíme.

Jiří Staňk, jednatel, ZO ČSV Mohelno

Začátečníkem v šedesáti



Ke včelařině jsem se dostal ve svých šedesáti úplnou náhodou. Vždycky jsem si přál vysadit kolem naší chalupy v Rajnochovicích pár ovocných stromů. Moje přání se splnilo ve chvíli, kdy bylo možné přikoupit větší pozemek. Vysadil jsem na stovku stromů, především švestky. Za pár let se na jaře začaly bělat nádhernými květy, jenže na všech těch stromech jsem uviděl maximálně tak tři včelky. Řekl jsem si, že to musím změnit. Pořídil jsem si včely a sám jsem

si navrhl a postavil včelín, jehož fotografie vám posílám.

V naší rodině nikdo nikdy nevčelařil, takže jsem se všechno musel začít učit sám. Naštěstí mám kolem sebe zkušené včelaře, kteří rádi pomohou či poradí. Plno dobrých rad pro začínající včelaře nacházím i v časopise Včelařství, který pravidelně a pečlivě celý pročítám.

František Trochta,
Rajnochovice

Zeptali jste se...



Za jakých podmínek můžeme dostat finanční dar na činnost naší ZO. Je možné, aby fyzická nebo právnická osoba poskytla naší organizaci peníze na náš účet a mohla si ho odečíst od daní?

J. M., Křemže

Jestliže peněžní dar splňuje podmínky § 15 odst. 1 zákona o daních z příjmů (ZDP), tj. jedná se o bezúplatná plnění právnickým osobám, která jsou určena mimo jiné na vědu a vzdělávání, výzkumné a vývojové účely, kulturu, školství, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat a jejich zdraví, na účely sociální, zdravotnické a ekologické, humanitární atd., což peněžní dar na činnost organizační jednotky ČSV splňuje, pak si tento dar dárcem-fyzická osoba může odečíst ze základu daně, pokud úhrnná hodnota bezúplatných plnění ve zdaňovacím období přesáhne 2 % ze základu daně nebo činí alespoň 1 000 Kč. V úhrnu lze odečíst nejvýše 15 % ze základu daně.

Pokud je dárcem právnická osoba, pak podle § 20 odst. 8 ZDP si od základu daně

může odečíst hodnotu bezúplatného plnění poskytnutého mimo jiné obcím, krajům, organizačním složkám státu, právnickým osobám se sídlem na území České republiky a to na vědu a vzdělávání, výzkumné a vývojové účely, kulturu, školství, na policii, na požární ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat a jejich zdraví, na účely sociální, zdravotnické, ekologické, humanitární atd., pokud hodnota bezúplatného plnění činí alespoň 2 000 Kč. V úhrnu lze odečíst nejvýše 10 % ze základu daně.

Podle § 19b odst. 2 se od daně z příjmů právnických osob osvobozuje bezúplatný příjem poplatníka, který je veřejně prospěšným poplatníkem se sídlem na území České republiky, pokud je nebo bude využit pro účely vymezené v § 15 odst. 1 nebo § 20 odst. 8 nebo jeho kapitálové dovybavení.

Veřejně prospěšným poplatníkem je poplatník, který v souladu se svým zakladatelským právním jednáním, statutem, stanovami, zákonem nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci jako svou hlavní činnost vykonává činnost, která není podnikáním. Český svaz včelařů a jeho organizační jednotky bezesporu tuto podmínku splňují. Svaz má své stanovy, v nichž je jednoznačně definováno hlavní poslání svazu, což je bohubilá, nepodnikatelská činnost.

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud budete mít uzavřenu darovací smlouvu, ve které bude upraveno užití darovaných peněz pro účely kulturní (ples, různé oslavy – výročí, výstavy), vzdělávání, ekologie, nebudete mít žádné daňové povinnosti v tomto směru a dárcem si dar může podle výše uvedených ustanovení zákona o daních z příjmů odečíst ze svého daňového základu.

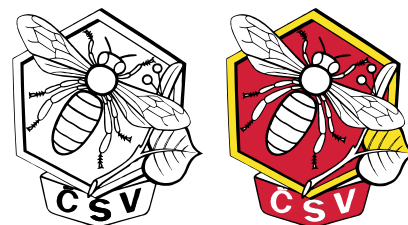
Znak Českého svazu včelařů je chráněn Úřadem průmyslového vlastnictví jako

ochranná známka. Písmena ČSV jsou správně provedena v barvě černé, nebo bílé? Viděl jsem i zlatou barvu, zde na stránkách se mi jeví spíše jako modrá. Jaká barva je chráněna a tedy správná?

V. P., Strážov

Kombinovaná ochranná známka ČSV je zapsána v databázi ochranných známek u Úřadu průmyslového vlastnictví v barvě černobílé. Níže uvádím černobílé vyobrazení a vyobrazení barevné tak, jak jej užíváte, a to je správné.

U kombinovaných i obrazových ochranných známek hraje důležitou roli i barva vyobrazení. Pokud je totiž v přihlášce ochranné známky dáno vyobrazení pouze v černobílé barvě, je takto vyobrazená



ochranná známka chráněna pro jakékoliv barevné provedení. Naopak, když je vyobrazení v barevném provedení, vztahuje se ochrana pouze na takto barevné provedenou ochrannou známku. Proto je naše logo zapsáno v černobílé barvě, aby jej nikdo kromě nás nemohl užívat. Barevné provedení je pak na nás.

Ještě připomínám, že v souladu se Směrnicí ČSV č. 3/2016 o průmyslovém vlastnictví čl. V odst. 2 a 3 ochrannou známkou – logo ČSV mohou při své činnosti používat organizační jednotky svazu a na ochranných známkách a označení původu nesmí být při jejich užívání prováděny žádné změny.

Mgr. Jarmila Machová

Pamlsky a trubci

Loni 22. prosince mne při čtení Lidových novin zaujal článek s výše uvedeným nadpisem. Článek byl o nové „pamlskové“ vyhlášce, která zavádí limity pro prodej potravin ve školách a má zabránit dětem v nákupu nezdravých přeslazených limonád, brambůrků, cukrovinek apod. Dobře, mohu si o vyhlášce myslet cokoli. Jestli je zbytečná, když dítě si tyto potraviny může koupit před školou v automatu. Nebo není, protože ten nákup nezdra-

vých potravin se jim alespoň ztíží. Ale co má vyhláška společného s trubci? Pisatel článku označil politiky, zřejmě ministry příslušných rezortů, které vyhlášku vydaly, za politické trubce. Proč asi? Jsou snad trubci hloupí a pokrytečtí, jak je v článku naznačeno? Je jisté, že trubci kromě pomoci při udržování tepelného režimu v úlu nepracují (tedy jestli rozmnožování není práce). Víme, že včely jsou pilné, pracovité, obětavé. Ale jací

jsou vlastně trubci? Byly prováděny pokusy chovat včely bez trubců. Výsledkem však byly nízké medné výnosy. Přitom by logicky mělo být mezi více. Z toho vyplývá, že přítomnost trubců ve včelstvu je pro harmonický život v úlu, ať něco dělají nebo nedělají, potřebná. Tak co myslíte, komu se tu křivdí?

(JM)

Jezevec nebo včelojed?

V prosincovém čísle *Včelařství* (str. 413) jsme zveřejnili příspěvek přítele Jaroslava Grulich z Náchoda. Na svém pozemku našel zcela zničené vosí hnízdo a obrátil se na nás s dotazem, „které zvíře dokáže tak úspěšně vosí hnízdo zlikvidovat?“ Obratem přišla do redakce celá řada odpovědí, z nichž jsme vybrali následující. Obrázek o tom, kdo zlikvidoval vosí hnízdo, si udělejte sami.

Včelojed...

Vosí hnízdo na zahradě přítele Grulich zlikvidoval pták – dravec (ale s holubiččí povahou) **včelojed lesní**. Popis přesně odpovídá jeho „práci“. Je tažný, přilétá na jaře a na podzim v září až říjnu odlétá. Před vosími žihadly jej chrání husté opeření (i kolem zobáku). Vosy neutočí na jeho oči, jejich zbarvení jim totiž připomíná vlastní druh.

Věřím, že se vám ozval i nějaký fundovaný ornitolog s daleko přesnější a vyčerpávající odpovědí. Já jsem jej několikrát pozoroval a vždy to potom u hnízda vypadalo přesně tak, jak přítel Grulich píše.

Josef Šlechta



... jezevec

Z 99 % to byl jezevec. Další případá v úvalu včelojed lesní, ten je ale dosti vzácný.

Toto by pánovi asi řekl každý myslivec, pokud by se zeptal.

Petr Pospíšil

Můj tip: jezevec



V prosincovém vydání *Včelařství* pod titulem „Zeptali jste se...“ byl učiněn dotaz, kdo dokáže zlikvidovat vosí hnízdo v zemi. Za déle jak půl století svého včelaření v lese a na lesních okrajích se se zmíněným jevem vyhrabaných vosích hnízd setkávám často. Vosí hnízda vyhrabává **jezevec lesní** (*Meles meles*), velmi vzácně také **včelojed lesní** (*Pernis apivorus*). Jaký je rozdíl v jejich činnosti?

Včelojed svými silnými pařáty, velmi vhodnými pro „zemní práce“, dokáže vyhrabat vosí hnízda umístěná i 40 cm pod povrchem. V létě, dokud krmí mladé, odnáší celé plásty do hnízda a žádné pozůstatky kromě plástů, v kterých nebyl plod, nezanechává. Když se ovšem sytil sám, nalézal

jsem zbytky plástů roztroušené v okolí vyhrabaného hnízda. Zřejmě ze získané části vosího plástu, aby se zbavil dotírajících vosích dělnic, vybíral larvičky opodál. S pozůstatky po činnosti včelojeda jsem se setkával nejpozději před koncem léta, v srpnu nás totiž začíná opouštět a odlétá zimovat do „teplých krajin“.

S jezevcem je to jinak. Vyhrabat a zlikvidovat vosí hnízdo 40 cm pod povrchem, je pro něho „hračka“. Na rozdíl od včelojeda se nikam nestěhuje a v září i v říjnu, kdy vosí populace dosahují vrcholu a obtěžují včelstva, považují jeho přítomnost poblíž včelnice přímo za neocenitelnou. Jezevec zřejmě polyká larvičky i s vosím dílem, nenacházel jsem totiž žádné zbytky po jeho činnosti, a když tak pouze dílo bez plodu tak jako v případě včelojeda, a pár poletujících vos okolo. Ovšem ne v každé vyhrabané díře nutně musely být vosy, stejně tak likviduje i myši hnízda. Takže můj tip je **jezevec**, neboť včelojed už byl na „cestě za Sluncem“.

Pokud by si přítel Grulich pozorně prohlédl sypkou vyhrabanou zeminu, mohl na ni nalézt podlouhlé stopy typické pro jezevce. Jezevec je pro včelaře velmi užitečným pomocníkem.

Vladimír Louda,
ZO Turnov

Pernis apivorus

volně přeloženo „šikovní lovec včel“

Včelojed lesní je sice zařazený mezi dravce, ale živí se především vosami a jejich larvami, které vyhrabává z jejich zemních hnízd. Při hledání potravy většinou sedí na stromě, odkud pozoruje létající hmyz. Když objeví vosí hnízdo, sletí k němu na zem, rozhrabe ho nohama se silnými pařáty a zobákem vytáhne plásty s larvami. Před žihadly ho chrání velmi husté perí okolo zobáku. Tento dravec má zvláštně zabarvené oči, na které vosy údajně neutočí, neboť jim svojí žlutočernou barvou připomínají šupiny a nebo příslušníky vlastního druhu. Při hledání potravy někdy pomalu kráčí po zemi, ale v případě potřeby umí i rychle běhat. Kromě vosích hnízd rozhrabává také hnízda čmeláků, ale živí se i housenkami,

brouky a mravenci. Při nedostatku hmyzu se živí i drobnými obojživelníky, nejčastěji žábami. Doma chované včely nikdy nekonsumuje, protože se nemůže dostat k jejich plástům a letící včely není schopný ulovit. Na území Slovenska přilétá od konce března do konce dubna, odlétá od konce srpna do konce října. Hnízdí prakticky na celém Slovensku. Ornitologové odhadují jeho počet na 900 až 1100 hnízdících párů. V České republice hnízdí na většině území, hlavně v nížinách a středních polohách, ale ojediněle i vysoko v horách. Odborníci odhadují jeho množství na 650 až 1000 hnízdících párů.

Jozef Šabo,
Machulince, Slovensko





U sousedky řádl jezevec

Včelařím druhým rokem a mám 30 včelstev a chtěl bych vám pomoci s odpovědí na otázku pana Grulich, co zlikvidovalo jeho vosí hnízdo. Mám jednu příhodu, bydlím na vesnici jménem Ležnička, moje sousedka se mi stěžovala, že má na zahradě v zemi vosy, a to hned dvě hnízda. Její syn se je pokusil zahrabat, jenže vosy se proklubaly ven. A asi po měsíci sousedka zjistila že jí na zahradu chodí jezevec, který vosí hnízda rozryl a zlikvidoval, a to přesně tak, jak popisuje pan Grulich. Do hloubky, plástve ležely okolo včetně několika mrtvých vos. Snad tedy moje příhoda napoví, kdo zlikvidoval vosí hnízdo na pozemku pana Grulich.

S pozdravem

přítel Petr Weiss,
Ležnička

A do třetice... kuna

V prosincovém čísle časopisu Včelařství pan Jaroslav Grulich popisuje, jak našel ve druhé polovině září vyhrabané vosí hnízdo. Mám podobnou zkušenost.

Loni jsme měli nedaleko včelína ve vykotlaném a děravém stromě sršně. Také ve druhé polovině září jsme našli zbytky dvou vykousaných sršních plástů pohozené opodál v trávě. V okolí se rovněž nacházely hromádky trusu, které tam s určitostí zanechala kuna lesní, vypleněné sršní hnízdo byla určitě její práce. Pár sršňů ještě několik dní poletovalo okolo „svého“ stromu, ale kuna později vykousala i zbytek a sršni zmizeli. Jindy jsme přistihli kunu, jak si uvolnila a odstrčila tašku na okraji střechy, aby se dostala k sršnímu hnízdu pod tou střechou. To tehdy provedla také začátkem podzimu.

Kuny lesní i skalní jsou v naší republice běžně rozšířené šelmy, které jsou aktivní hlavně za soumraku a v noci. V okolí lidských příbytků jsou velmi užitečné, loví myši a jiné hlodavce a ve městech redukuje stavy přemnožených holubů, ale působí zde také nemalé, přesto řešitelné problémy. Svoji hravostí působí kuna hodně hluku, po nocích rachotí na střechách, svými výkaly a močí si značí teritorium, což nám zrovna nevadí, staví si pelechy na půdách, v kůlnách, stodolách, kde dělá pěkný nepořádek. Neváhá zakousnout slepice v kurníku a v neposlední řadě leze pod kapoty zaparkovaných aut, kde kouše kabely a ničí

vybavení ve snaze prozkoumat novinku nebo si vybudovat pelíšek v této pro ni velmi lákavé a často vyhráté dutině. Obvykle se kuna živí lovem drobných hlodavců, žere i ptáky, vejce, přes léto a na podzim i hodně zralého ovoce nebo semena. Je o ní známo, že podobně jako tchoř občas rozhrabuje vosí nebo čmeláčí hnízda v zemi či v jiných dutinách, dokonce může napadat



i lesní včely, žere larvy, kukly i med. Protáhne se otvorem okolo 5 cm, a když do dutiny nevléze celá, pomáhá si aspoň tlapkou. Při honbě za potravou hrabe docela ráda a velmi odhodlaně. Kuna je velmi šikovná, mrštná, obratná a jak ukazují rozkousaná hnízda bodavého hmyzu je i velmi odvázná. Zaslouží si náš obdiv a ochranu či alespoň toleranci.

RNDr. Věra Cenklová, Ph.D.,
Bohuňovice

Včelojed či spíše vosojed

K dotazu pana Grulich na zkázu vosího hnízda mohu říci, že se téměř jistě jednalo o běžnou pastvu dravce **včelojeda lesního**. Tento krásný dravý pták poněkud podobný jestřábovi by se spíše měl nazývat „vosojed“. Je samozřejmě nejen přísně chráněný, ale též užitečný likvidací vos. Včelí úly nechává bez povšimnutí. Vosí hnízdo vyhrabe ze země silnými drápy. Ty jsou k hrabání uzpůsobené více než k lovení. Živí se vlastně vosím plodem, ale i dospělými vosami. Mám též podobný dotaz, spíše hlavolam pro entomology, nevím si s tím rady. Před několika lety uprostřed prázdnin jsme se koupali u rybníka Apollo v Lednici na Břeclavsku. Viděli jsme hmyz podobný větší vose, krásně žlutý, lesknoucí se na slunci. Za touto vosou letělo několik mnohem menších, poněkud tmavěji zbarvených vosiček. Pozorovali jsme je dost zblízka, u těch malých jsme viděli zřetelné proužkování na zadečku. Na první pohled „matka s mláďaty“. Víím, že to tak nemů-

že být, ale bylo to fascinující pozorování. „Vosa“ poletovala nad loukou dosti pomalu, a kamkoli zatočila, „mladě“ ji následovaly, ve vzdálenosti stále stejné, něco přes jeden metr. Prožil jsem se včelami a vosami již všechno myslitelné, avšak tento zážitek je nejsilnější. Nelze jej snad ani vědecky vysvětlit.

Jaromír Tručka

VÝZVA REDAKCE

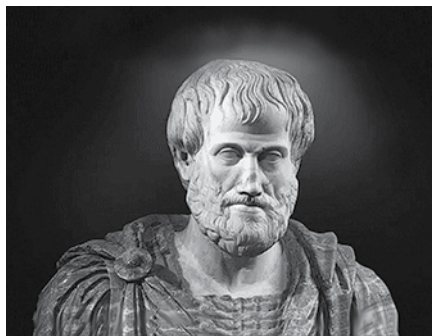
Takže další námět pro vás, vážení přátelé. Poradíte Jaromíru Tručkovi, co vlastně viděl? Jeho zážitek jsme již poslali doc. Petru Boguschovi, kterého si jistě pamatujete jako autora seriálu o samotářských vosách. Napište nám a uvidíme, zda se s renomovaným entomologem ve svých odpovědích shodnete.

(PK)



Soubor vědomostí týkajících se chovu včely medonosné

VČELAŘOVA ČÍTANKA II.



Aristotelés ze Stageiry, filosof vrcholného období řecké filosofie, nejvýznamnější žák Platonův a vychovatel Alexandra Makedonského. Jeho rozsáhlé encyklopedické dílo položilo základy mnoha věd.

(Wikipedia)



Úl starých Řeků s dílem pohyblivým

(repro: Včelařova čítanka I., archiv knihovny ČSV)

Na základě „THE ABC OF BEE-CULTURE BY A. I. ROOT“ za pomoci redakčního výboru a vynikajících včelařských spisovatelů

Upořádal František Vohnout

Praha 1925, Nákladem Zemského ústředí spolku včelařských pro Čechy v Praze



I. oddíl. – Dějiny včelařství.

Včelařství u národů starých

Včely byly oblíbeny již u národů nejstarších. Hned v indickém sanskrtu shledáváme neméně než 30 názvů pro včely, a náš med má svůj původ již v sanskrtském slově „madha“. Králové Indů pomazávání byli na svůj úřad ne olejem, nýbrž medovou vodou. Šestý díl sklizeného medu byl jejich údělem.

Na hieroglyfních nápisech starých Egyptanů vidíme názorné nádoby s medem, i jak dobře znali jej balit na prodej. Ano, vypravuje se, že prý již staří Egyptané na řece Nilu kočovali se včelstvy. Kdo by nevěděl, jak sv. Země veleběna byla jako země oplývající mlékem i medem?! Daleko podrobnější zprávy o včelaření

nalzáme však u obou nejvzdělanějších národů starého věku, u Řeků a Římanů. Vidíme již u starého básníka Hesioda (asi v 8. st. před Kr.), kterak nejen zná rozdíl mezi pracovními a trubci – darmožrouty – nýbrž i „klenutou stavbu“ včelích příbytků na důkaz, že již v dobách nejstarších obvykle byly košnice s klenutím nahoře. Že se pak včelařilo s úspěchem, vidno z toho, že se jediná Attika (rozloha kraje je 3 808 km², Česko 78 866 km², pozn. red.) měla za Perikla – tudíž již v 5. století před Kr. – na 20 000 včelích příbytků, a že se pilně na pohoří Hymettus, jehož kořenný med měl tehdy výtečnou pověst, včelstva na pastvu zavázela, takže Solon ve svém zákonodárství pamatoval i na kočování se včelami.

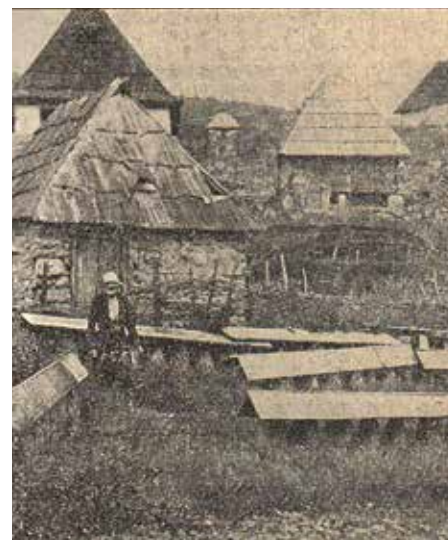
Nejstarším včelařem a zpytatelem včel, jak též v písemnictví včelařském se uvádí, byl slavný vychovatel Alexandra Velikého, Aristoteles, jenž prý si dal pro podrobnější výzkumy zřídit úly, jejichž stěny byly průhledny, aby viděl, co se ve včelstvu děje. Aristoteles, jenž pro své studie přírodovědecké měl celý sbor spolupracovníků, kteří dle jeho návodů činili pokusy, má ze starých dob též nejlepší vědomosti o včelím životě i o podmínkách zdárného včelařství.

Od Řeků se vzdělali a ve včelařství zdokonalili Římané, kteří v době své slávy potřebovali ohromné množství medu na úpravu jídel a vosku, jak na voskové tabulky psací, tak jmenovitě i na tmel při spojování obrovských vodovodů. Jak vy-

padal včelín patricijský (podle Columelly a Virgilia)?

Jest kousek od vlastního dvorce římského, protože by hlomoz otroků včely vyrušoval. Provází nás, na základě doporučení, úslužný „apiarius“, otrok, jenž má dozor nad oddělením včelařským. Rozkošná zahrada je obehnaná vysokou zdí proti zlodějům, ve které jsou otvory, kterými včely mohou létat. Za zdí stojí budova – vlastní včelín – a zblízka slyšíte zurčení potůčku, z něhož vyhlédají kameny a zaražené větve, aby včely měly při sbírání vody kam se uchýlit. Na hladkém podstavci, aby bystré ještěrky neměly přístupu, stojí řada košnic, upletených z vrboví, nebo divokého révoví, nad nimi ještě jedno a snad i druhé patro, výše se nepostupovalo. Každá košnice stojí ve vlastním výklenku ze předu i ze zadu přístupná. Nad úly stojí střecha došková neb rákosová, chrání před deštěm i před úpaly slunečními. Zadíáváme se na úly. Vidíme dva druhy: košnice pletené, avšak i ležany, jež možno zepředu i zezadu zúžit. Úl se značně blíží dílu pohyblivému. V jižní Itálii najdete dosud takové úly starodávné, nejsme tak ohromně pokročilými proti starověku. A s jakou obratností umí apiarius se včelstvy zacházeti! Dáteleli se s ním do řeči, poví vám i o klátech, zná však též úly východňanů z pálené hlíny, jež všeládní Římané přivezli z Asie a Egypta, poví o úlech z cihel i hlíny urobených, avšak košnice i ležany jsou právem pro jeho dobu vrcholem dokonalosti.

Připravil: Ing. Vít Holienčín



Bosenský včelín, úly z proutí

(repro: Včelařova čítanka I., archiv knihovny ČSV)

Čmeláky lákají nemocná rajčata



Vypouštění čmeláků při pokusech vědců z týmu Johna Carra

Vztah mezi rostlinou a jejím opylovačem zmanipulovala virová infekce. Odhalení „opylovacího trojúhelníku“ nabízí potenciální přínosy jak při pěstování kulturních plodin, tak v chovu včel.

Přivětivá tvář škodlivého viru

Kukumovirus čili virus mozaiky okurky (zkráceně CMV z anglického cucumber mosaic virus) byl poprvé popsán už v roce 1934 na infikovaných okurkách. Odtud také pochází jeho označení. Patří však k rostlinným virům s celosvětovým rozšířením a s velmi pestrým rejstříkem hostitelských rostlin. Napadá např. dýně, melouny, papriky, fazole, špenát, salát, mrkev a řadu pěstovaných dekorativních rostlin (např. narcisy). Na rostliny přenesou virus hmyzí škůdci, například mšice. Můžou jej ale šířit i parazitické rostliny, jako např. kokyty. Včely, čmeláci a další hmyzí opylovači virus z rostliny na rostlinu nepřenašejí.

Po napadení rostliny kukumovirem bývá často patrné „zaškrčení“, kdy mladé listy správně nerostou a jsou zúžené. Infikované rostliny bývají zakrslé a mívají deformované nejrůznější části. K hospodářsky významným druhům rostlin, jež virus mozaiky okurky napadá, patří i rajče. Infekce má často za následek silně sníženou úrodu a plody mají navíc špatnou chuť. Proti viru není k dispozici účinný prostředek. Jakmile je jím rostlina nakažena, její osud je zpečetěn.

Pro planě rostoucí rostliny nemusí mít nákaza viry vždycky nutně negativní následky. Kukumovirus například posiluje v rostlinách produkci jejich vlastní bílkoviny, která zvyšuje odolnost k suchu. Virus na tom rozhodně neprodělá, protože pokud infikovaná rostlina přežije suchu, udrží se

v jejích pletivech i virus. Ochrana může nabýt takového významu, že se za sucha dostávají neinfikované rostliny do evoluční nevýhody.

Viry zasahují také do pachové komunikace rostlin. Rostliny produkují nejrůznější těkavé látky. Zdaleka nejde jen o látky uvolňované z květů a sloužící jako navigační pachový signál pro nejrůznější druhy opylovačů. Například po napadení housenkami motýlů vylučuje rostlina poplachové molekuly, kterými varuje okolní příslušníky vlastního druhu, aby se připravili na invazi škůdců. Varované rostliny mobilizují obranný systém. Syntetizují například látky, které narušují trávení housenek. Poplachové molekuly plní zároveň funkci signálu S.O.S. určeného přirozeným nepřítelům housenek. Když je zachytí lumci, slétnou se k rostlině a kladou do těla housenek svá vajíčka. Larvy lumků pak cizopasí na housence a nakonec ji zahubí.

Virus mění vůni rostlin

Vědci pod vedením Johna Carra z University of Cambridge nyní odhalili zvláštní propletenec vztahů mezi rostlinami rajčete, kukumovirem a čmeláky, kteří rajčata opylují.

„Je to první případ, kdy nákaza virem činí rostlinu přitažlivější pro opylovače,“ vysvětluje Carr zásadní objev svého týmu publikovaný v předním vědeckém časopise PLoS Pathogens. „Byli jsme překvapeni, když jsme zjistili, že čmelákům se líbí vůně

rostlin nakažených kukumovirem. Zdravý selský rozum napovídá, že by opylovači měli upřednostňovat zdravé rostliny, ale není tomu tak.“

Rostliny nakažené kukumovirem se ukazují jako atraktivnější pro hmyzí opylovače. To platí nejen pro kulturní plodiny, jako je rajče, ale i pro planě rostoucí druhy rostlin, jako je huseníček rolní. Z evolučního hlediska to dává smysl, protože pokud virus dokáže nalákat opylovače k nakažené rostlině, pak zvyšuje pravděpodobnost šíření semen rostlin náchylných k infekci virem. Jde o účinnou pojistku proti šíření rezistence k infekci rostlin kukumovirem. Odolnost k CMV je zajištěna dominantní vlohou a k získání rezistence rostlině stačí, aby zdědila tuto vloh od jednoho rodiče. Náchylnost k infekci se dědí recesivně, což znamená, že vloh se projeví, jen když ji rostlina zdědí po obou rodičích. Mohlo by se zdát, že odolné rostliny musí díky přírodnímu výběru rychle převládnout. Zjevně tomu tak ale není a svou roli v tom zřejmě hraje i manipulace opylovačů.

Vědci nakazili ve sklenicích rajčata kukumovirem a jímali vzduch z okolí rostlin. Ten pak podrobili velmi citlivých chemickým analýzám pomocí hmotnostní spektrometrie. Při nich se ukázalo, že infikovaná rajčata mění jak spektrum uvolňovaných těkavých látek, tak i jejich množství. Je to důsledek účinku virové bílkoviny označované jako 2b, která zasahuje v rostlinných buňkách do tvorby tzv. malých nekódujících ribonukleových kyselin. Tyto krátké řetězce RNA regulují aktivitu genů a v dědičné informaci napadené rostliny zasahují do aktivity genů zodpovědných za produkci těkavých látek. Výsledkem je pozmeněná vůně, která neodolatelně láká opylovače.

Když dostali čmeláci zemní v pokusných podmínkách na vybranou mezi vůni zdravého rajčete a rajčete nakaženého CMV, jasně preferovali nemocnou rostlinu. Navíc trávili při opylení květů infikovaných rajčat mnohem více času než při návštěvě zdravé rostliny. Tým Johna Carra už dříve prokázal, že kukumovirus mění vůni vydávanou nakaženými rostlinami dýně. Pozmeněný odér přitahuje k dýním mšice. Nakažená rostlina tak k sobě vábí škůdce schopné roznášet virus na další zdravé rostliny. To je samozřejmě výhodné pro virus. Dýně z toho žádný užitek nemá.

Virové lákadlo ve službách zemědělců?

Carr a jeho spolupracovníci prokázali při pokusech s rajčaty infikovanými kukumovirem, že změna vůně rostlin a nárůst jejich



Experimentální prostory, v kterých vědci testovali preference čmeláků při opylení rajčat nakažených virem. Při práci s významným rostlinným patogenem byla dodržována přísná bezpečnostní pravidla

atraktivitu pro čmeláky nabývá takových dimenzí, že plně kompenzuje pokles tvorby semen v důsledku samotné infekce. Častější a déle trvající návštěvy čmeláků, kteří uvolňují pyl z prašníků sonikací, zvyšují u infikovaných rostlin jednak pravděpodobnost samoopylení a samozřejmě i pravděpodobnost přenosu pylu na jiné květy. Nakažená rajčata se díky tomu dokážou rozmnožovat neztenčenou měrou. Jde o zcela nový typ vzájemně propojené evoluce několika organismů.

Obvykle spolu vedou rostliny a jejich škůdci „závody ve zbrojení“. Rostliny si vyvíjejí proti škůdci nové obranné mechanismy a v reakci na to vznikají evoluci u škůdců nové varianty, jež dovolují obranu hostitele prolomit. V tomto případě se ale kukumovirus uchýlil k tomu, že se rostlině za její „služby“ odmění a zajistí jí určitou výhodu ve srovnání s neinfikovanými rostlinami. Otevřená zůstává otázka, zda opylením rostlin nakažených kukumovirem získávají nějakou výhodu i opylovači.

Nelze vyloučit, že jsou ošálení a buď upřednostněním nemocné rostliny nezískají nic, nebo na tom dokonce nějak trátí.

Odhalení změn ve spektru těkavých látek, které vedou ke zvýšení atraktivitu rostliny pro opylovače, se nabízí i k praktickému využití. Dnes závisí na opylení hmyzem tři čtvrtiny světové sklizně. Nároky kladené zemědělstvím na opylovače rostou mnohem rychleji, než světový chov včely medonosné a dalších hmyzích opylovačů. Význam opylovačů chovaných člověkem roste i s tím, jak ubývá volně žijících hmyzích opylovačů. Zemědělci by jistě byli v pokušení zvýšit atraktivitu kulturních plodin pro hmyzí opylovače. To nás však staví před otázku, jak by se projevilo v okolní přírodě „stažení“ opylovačů na pole, sady a záhony s kulturními rostlinami.

Podle Carra by mohlo zvýšení atraktivitu některých rostlin prospět i včelám.

„Pokud lépe porozumíme účinkům přírodních látek, jimiž k sobě rostliny lákají hmyzí opylovače, můžeme nejen zvýšit výkon včel při opylení kulturních plodin, ale můžeme také nalákat včely ke zdrojům vysoce kvalitního pylu a nektaru – a ty včely nutně potřebují k přežití,“ říká britský entomolog.

Text: prof. Ing. Jaroslav Petr

Foto: John Carr

Zdravotní problematika včel výzkum co nejbližší k chovatelské praxi



Dr. Jana Prodělalová při přednášce o virech včel

Výzkumný ústav veterinárního lékařství, v. v. i. v Brně zorganizoval v rámci již III. cyklu seminářů VÚVeL Fest opět odborný seminář na téma zdraví včel. Zazněly na něm přednášky týkající se specifikace včelstva jako hostitele patogenů, cest šíření nálezů včel, hniloby včelího plodu, posluchači byli informováni o terapeutických možnostech kyseliny šťavelové a o existenci řady virů u včel a možnostech ovlivnění jejich výskytu.

První dvě přednášky připravili Ing. Dalibor Titěra, CSc. s MVDr. Martinem Kamlerem z Výzkumného ústavu včelařského v Dole. Jejich tématem bylo včelstvo jako hostitel patogenů a způsoby šíření jednotlivých

nálezů včel. Ing. Titěra se podrobněji věnoval základní charakterizaci včelstva, které je potřeba vnímat jako superorganismus a zároveň jako společenství tvořené matkou, dělnicemi, trubci a plodem.

O hnilobě včelího plodu přednášel Ing. Jan Týl (VÚVč v Dole), který zdůraznil, že jde o nebezpečnou bakteriální nákazu, která je způsobována dvěma patogeny. Dříve byl za původce označován *Paenibacillus alvei*, nyní je spíše zjišťován *Melissococcus plutonius*.

Kyselině šťavelové, coby prostředku, který je v některých státech používán k dezinfekčnímu ošetření včel v bezplodném období, se věnoval Prof. MVDr. Stanislav Navrátil, CSc. Přednáška RNDr. Jany Prodělalové, Ph.D. se týkala virů, které vyvolávají různá onemocnění včel a jejichž počet se stále zvyšuje. Je potřeba mít na paměti, že většina včelích virů patří do skupiny pikornavirů, které jsou odolné vůči vlivům vnějšího prostředí i vůči dezinfekčním prostředkům.

Po vystoupení všech přednášejících následovala panelová diskuse účastníků, kteří se dotkli řady palčivých otázek, jakými jsou současně zavčelení v ČR, trend rozvoje „velkých včelařů“ jako zdroj podnikání, změny v zemědělské výrobě mající vliv na biodiverzitu, kvalita a dostupnost různorodého pylu jako základu proteinové výživy a další.

MVDr. Soňa Šlosárková, Ph.D.

Foto: Jiří Chaloupka

Včela východní – *Apis cerana* v Papui



Nová Guinea je druhý největší ostrov světa ležící severně od Austrálie. Již několikrát jsem ho navštívil a prošel pralesy jak nížin, tak horských oblastí v rozličných částech ostrova a potkal jsem lidi různých kmenů v Západní Papui pod státní správou Indonesie, včetně východní části zvané Papua Nová Guinea, která je samostatným státem. Na všech těchto místech jsem narazil na včelu východní. Na některých místech, kterým jsme říkali „údolí včel“, jich bylo velké množství.

Odborná literatura uvádí, že včela východní je přibližně stejně velká jako naše známá včela medonosná, i když mně připadala nepatrně menší. Vypadají téměř stejně, liší se však počtem proužků (tomentos) na zadečku, kde včela východní má o jeden proužek navíc, tedy celkem čtyři.

Včela východní není na Papui původní. Usuzuji tak z toho, že domorodci vůbec neznají využití včelích produktů, ačkoliv larvy vos a sršňů aktivně vyhledávají a konzumují. Dovoz této včely se měl uskutečnit během minulého století (uvádí se rok 1970), ale vzhledem k rozšíření po celém ostrově si myslím, že tato včela se poprvé na ostrově objevila možná ještě o jedno století dříve.

V tropickém deštném pralesě nemusíte včelu východní hledat. Ona si najde vás. Nejčastěji v oblastech pahorkatin a hor s nadmořskou výškou od 300 metrů do přibližně 1500 metrů. Jsou místa, kde uvidíte jen včelku poletující z květu na květ, která si vás nevšímá. Jinde, především ve zmíněných „údolích včel“, si však stačí jen někde na chvilku sednout a odpočívat. Dlouho to však nevydržíte. Když vás tam najde průzkumnice, je téměř jisté, že se zanedlouho objeví další včely, které se na vás vrhnou. Spolu se včelou východní velmi často přiletí i bezžihadlové včely rodu *Trigona*, které patří mezi největší bezžihadlové včely. Ani jedné se nebraňte! Včely vás nechtějí bodat, ony se na vás vrhnou jako na zdroj potravy, tedy jako na med. Nevynechají vůbec nic. Vlezou pod košili, do nohavic, nevynechají ani vaše batohy, které jste si

odložili. Co hledají? Sůl, kterou bílý člověk ve velkém množství vylučuje potem. Musíte si jen dávat pozor na přímáčknutí včely, protože přímáčknutá včela vás ihned bodne. Bolí to stejně jako od naší včely medonosné, i reakce je stejná. Domorodců si včely téměř nevšímají. Jejich tělo totiž umí daleko lépe hospodařit se vzácnou solí. Tropy jsou velmi chudé na některé minerály. Vzhledem ke stálým intenzivním deštům je půda vyluhována a téměř zbavena všech rozpustných minerálů, a tak se zbytkem musí rostliny a živočichové včetně hmyzu pečlivě hospodařit. Velmi často jsem viděl tyto včely společně s motýly a dalším hmyzem sát vodu prosakující naplaveninami na březích řek, byť všude byla nabídka dešťové vody.

Do tropů si vozím med nejen jako vynikající zdroj energie, ale také jako dobré platidlo dětem za drobné službičky. Papuánci chov včel ani med neznají, proto zpočátku

Autor se stal cílem „náletu“ jak včely východní tak bezžihadlové včely rodu *Trigona*

k němu měli značnou nedůvěru. Avšak po prvním ochutnání cena medu vždy výrazně stoupla. Do tropů vozím také propolisovou tinkturu. Používám ji na drobná zranění, protože v tomto vlhkém prostředí vydrží propolisový film na kůži podstatně déle, než všechny běžné desinfekční prostředky. Také ji používám nikoliv k dezinfekci, ale k uchování vody, která se v tamním teplém prostředí po několika kapkách propolisové tinktury nekazí. Protože v tropickém pralesě chodíte stále v mokřích botách, tak si nohy ošetřuji bílou vazelínou nebo mandlovým olejem, do kterých si vmíchávám propolis k zamezení mykóz.

Z hustě obydlených oblastí kolem pobřeží, kam přistěhovalci dovezli včelu východní a kde ji chovají v malých úlech, se tato rozšířila po celém ostrově. Jistě se i původní obyvatelé ostrova postupně naučí využívat včelích produktů a tuto včelu i chovat.

Text: Přemysl Voborník

Foto: Luděk Uzel



Jaké včely chováme v České republice?

(2. část)

Tímto článkem navazujeme na loňský materiál publikovaný ve Včelařství č. 3/2016, který byl věnován výsledkům naší práce při mapování populace včely medonosné v rámci projektu České zemědělské univerzity v Praze.

Včela medonosná jako druh vznikla asi před 6 miliony let. Z Asie, původní oblasti výskytu, se jako evolučně velmi úspěšný druh rozšířila postupně do Afriky i Evropy. Při šíření se pozvolna přizpůsobovala novým patogenům, klimatickým, geografickým i jiným podmínkám a vytvořila přirozeným způsobem místně adaptované populace-ekotypy (poddruhy, rasy, geografická plemena).

Současná evropská plemena včel se utvářela hlavní měrou v období začínajícím po poslední době ledové, asi před 10 000 lety, tedy ve srovnání s formováním druhu poměrně nedávno. Šířila se ze dvou glaciálních refugií (oblastí, kde včelstva zůstala izolována pevninským ledovcem) na Iberském poloostrově a Malé Asii s přilehlým poloostrovem Peloponés. Fylogeneticky jsou tedy plemena vzniklá ze dvou takto dlouhodobě izolovaných oblastí poměrně vzdálená a šíření proběhlo ve dvou nezávislých větvích. Území České republiky se nacházelo v dynamicky se pohybující hybridní zóně vzniklé křížením *Apis mellifera mellifera* (včela tmavá) a *Apis mellifera carnica* (včela kraňská), tedy v místě dotyku obou větví.

V období posledních 200–300 let do oblastí přirozeného šíření včely medonosné výraznou měrou zasáhl člověk stále in-

tenzivnějším hospodářským využíváním včelstev. S tím byl spojen hromadný přesun včelstev a později matek především oblíbených plemen *Apis mellifera carnica* (kraňka), *Apis mellifera ligustica* (vlaška) a *Apis mellifera caucasica* (kavkazanka). V druhé polovině 20. století se k tomu přidalo šíření včely buckfastské. To je populace vzniklá z celé řady plemen chovatelským úsilím br. Adama.

Nekontrolované mezirasové i mezipopulační křížení vedlo a stále ještě vede k postupné likvidaci místně přizpůsobených ekotypů s jejich dlouhodobě vytvářenými nejvýhodnějšími kombinacemi variant genů. Novými dovozy a přesuny tak opakovaně vzniká homogenní mixpopulace a proces adaptace se tak vrací stále na začátek. Pokles mezipopulační diverzity vede ke snížení schopnosti včelstev účinně reagovat na stále se zvyšující tlak patogenů, na negativní změny v kvalitě okolního prostředí i na klimatické změny. V souvislosti se zvyšujícími se úhyny včelstev se uchování místně přizpůsobených ekotypů včel a s tím spojené omezení dovozu cizích plemen musí stát nejvyšší prioritou. Je to ostatně i jeden z nejdůležitějších závěrů mezinárodního projektu COLLOSS. V popředí zájmu je tedy v současnosti mapování a popis místně adaptovaných populací včel v Evropě, tedy i v České republice.

Jak již bylo řečeno, v tomto článku navazujeme na loňský článek publikovaný ve Včelařství č. 2/2016, který byl věnován výsledkům naší práce při mapování populace včely medonosné v rámci projektu České zemědělské univerzity podpořeném grantovou agenturou TAČR. Vzorkování ve

čtvercové síti neprováděli včelaři, ale včely byly odchytávány na kvetoucích rostlinách v terénu, aby byla zajištěna větší objektivita výchozího materiálu.

Databáze výsledků morfometrické analýzy žilnatiny křídel byla v loňském roce doplněna o další vzorky, takže v současné době disponujeme více než 600 záznamy. Promítnutím výsledků do mapy republiky vidíme, že z hlediska plemenné příslušnosti je populace včel v ČR poměrně velmi homogenní a převažuje v ní kraňka. Na obr. č. 1 je intenzitou zbarvení znázorněna průměrná „čistota“ chované kraňky v kraji (nejsvětlejší žlutá 70–75 %, střední 75–80 %, tmavší žlutá 80–85 %). Je však nutno zdůraznit, že z pohledu statistické významnosti jsou rozdíly minimální (obr. 1).

Je smutnou skutečností, že ledaskdo vozí a zkouší v chovu ledasco. Je tedy také zajímavé, jak dovozy matek cizích plemen ovlivňují okolí. Obrázek 2 ukazuje, co se také skrývá za zbylými procenty. Nejčastěji nacházíme morfologické rysy včely buckfastské (nejsvětlejší šedá 5–10 %, střední šedá 11–14 %, nejtmašší šedá 15–18 %) (obr. 2).

Obě mapy jsou zpracovány na základě morfometrických dat, a sice konkrétně z geometrie křídelní žilnatiny. Většina včelařů už se setkala s pojmem loketní index. To je ale jen jeden z několika desítek parametrů, které lze na křídlech hodnotit a porovnávat. Ještě přesnější výsledky než morfometrie poskytuje analýza DNA, v současnosti zejména mikrosatelitů DNA. Právě na tyto analýzy jsme se v minulém roce zaměřili a hodláme v tom pokračovat i v posledním roce trvání projektu.

Podobně jako u morfometrie, hodnocení plemenné příslušnosti s pomocí DNA se děje porovnáním klasifikovaného vzorku (včela z terénu) s referenční databází (sbírka včel bezesporu příslušných k jednotlivým plemenům). Nejlepší referenční databází v Evropě disponuje švýcarská laboratoř Apigenix, kam jsme vzorky na analýzu zaslali. Výsledky jsou uvedeny v tzv. aposteriorních pravděpodobnostech příslušnosti k plemenu, což je zjednodušeně míra podobnosti vzorku (v procentech) ke standardu plemene daného referenční databází.

Vzhledem k omezeným prostředkům jsme nemohli nechat genetickou analýzu udělat pro všechny vzorky, ale na základě morfometrie jsme volili ty kontrastní. V loňském roce jsme se zaměřili zejména na pohraniční hory na západě a jihu Čech,



1.

Zastoupení včely kraňské v populaci včel (70–85 %)

tedy na Šumavu a Novohradské Hory, kde bylo možno očekávat výskyt zbytku původní populace včel s vyšším podílem tmavé včely. Přímou z kvetoucích rostlin bylo odebráno 40 vzorků včel z obou stran hranice, včetně vrcholových partií hor. Ve spolupráci se Spolkem pro chov tmavé včely bylo odebráno 15 vzorků ze včelstev na dvou šumavských stanovištích. Tato stanoviště byla vytvořena soustředěním včelstev z Šumavy, která základní morfologií a chováním odpovídala popisu tmavé včely a přežívala v drsnějších podmínkách.

Graficky znázorněné výsledky vzorků ve volné přírodě odchycených létavek jsou na **obrázku č. 3**, ze kterého je patrný překvapující více než 90 % podíl kraňského plemene na Šumavě i v Novohradských Horách.

Na druhé straně však se ještě v určitých izolovanějších místech Šumavy mohou nalézat jednotlivá včelstva, která si stále udržují vyšší podíl původní „krve“ a kraňka tak jasně nedominuje. To můžeme vidět na **obr. 4**, kde jsou vyhodnocena včelstva Spolku pro chov tmavé včely. Podíl tmavé včely je zde kolem 37 %. Tato včelstva mohou být cenným základem místně přizpůsobené populace včel na Šumavě.

Všechny vzorky, u kterých byla provedena analýza mikrosatelitů, byly také vyhodnoceny morfometricky analýzou žilnatiny křídel. Zajímalo nás porovnání výsledků získaných oběma metodami. Je velmi potěšující, že obě metody poskytují při klasifikaci velmi podobné výsledky. Korelační koeficient má hodnotu 0,82, což je téměř shoda. K přesvědčivějšímu srovnání však bude třeba většího počtu vzorků vyhodno-



2.

Výskyt znaků buckfastské včely v populaci (5–18 %)

cených oběma metodami a přesnější statistické postupy.

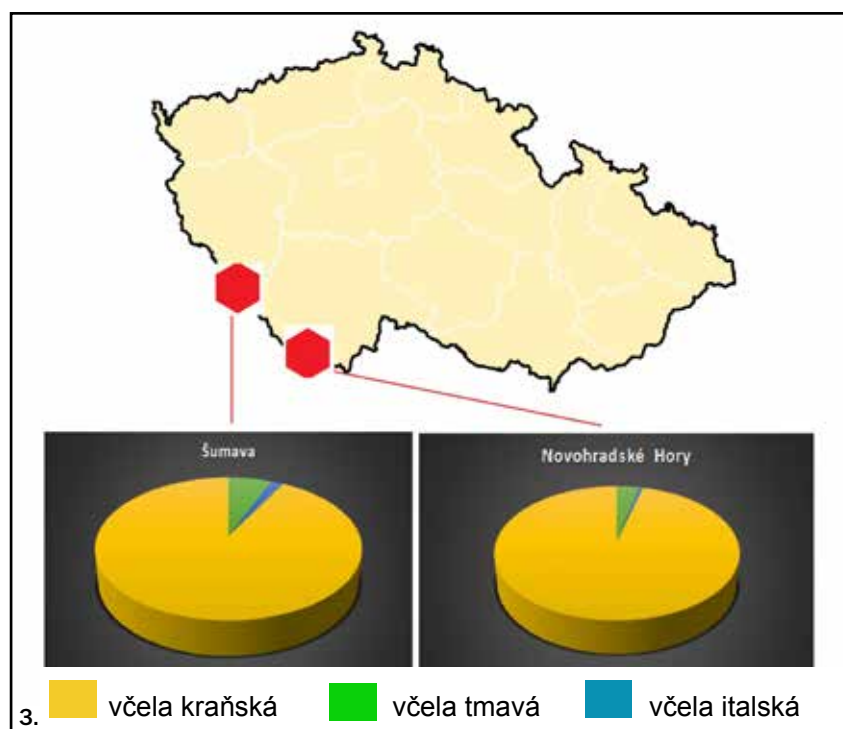
Práce na mapování populace včely medonosné by měla přispět k poznání skutečného současného stavu po 50 letech od projektu, který porovnával vlastnosti rakouské kraňky s tehdejší pestrou domácí populací, ve které nepřevažovalo žádné plemeno. Kraňka se pak spontánně rozšířila, protože se osvědčila. Její vlastnosti vyhovují zájmovým i profesionálním včelařům. V této populaci je možné nadále pokračovat ve šlechtění zaměřeném na odolnost. Veškerá tato práce je ale dlouhodobá a dá se rychle zničit překřížením. Myslíme si, že naši populaci musíme chránit před dalšími dovozy cizích plemen. Nejsou již potřeba ani masivní nekontrolovatelné dovozy kraňských matek. Vše potřebné

pro úspěšnou plemenářskou práci máme doma. Včely jsou ve všech svých činnostech a projevech úzce svázány s okolním prostředím a musíme jim poskytnout čas tomuto prostředí se přizpůsobit. Je to jedna z cest k odolnějším včelstvům.

Poděkování:

Tento článek předkládá průběžné výsledky projektu č. TA04020317 – **Mapování populace včely medonosné v České republice** finančně podpořeného Technologickou agenturou České republiky (TAČR).

RNDr. František Kašpar; Ing. Dalibor Titěra, CSc,
Výzkumný ústav včelařský v Dole;
Prof. Ing. Iva Langrová, CSc., Prof. RNDr. Miroslav
Barták, CSc, Česká zemědělská univerzita v Praze;
Mgr. Tomáš Heller, Spolek pro chov tmavé včely



Podíl včely tmavé na Šumavě a Novohradských Horách



Genetické podíly ve vybraných včelstvech

Rostliny pro každou zahradu nebo včelnicí (2. část)

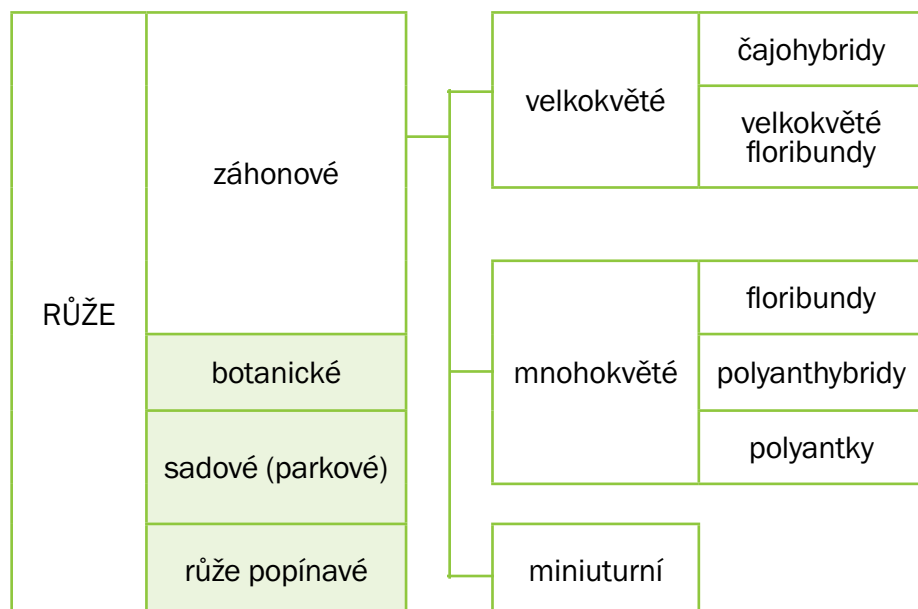


Bohatost květenství u skupiny půdopokryvných růží nahradí menší velikost květů



Včela s rousky nasbíranými v květech pokryvných růží

Pokud jste se rozhodli pro výsadbu trnitých dřevin a nezvítězily u vás v minulém čísle popisované dřšťály, nabídneme vám dnes velmi bohatou skupinu růží. Pojem růže trny přímo evokuje. Pro přehlednost a orientaci ve stovkách až tisících druhů a hlavně kultivarů je ideální růže jednoduše rozdělit do skupin podle charakteristických znaků.



Můžeme se setkávat s dalšími skupinami, jako jsou růže historické, romantické, růže francouzského venkova atd., ale pro nás stačí výše uvedené rozdělení a z něho pouze skupiny botanické a sadové (o popínavých jsme již hovořili ve Včelařství v minulém roce). Jako botanické označujeme původní druhy, které mají charakter větší-

nou robustních keřů s jednoduchými květy. Sadové neboli parkové růže jsou vzpřímené keře dorůstající 2–4 m, které vznikly činností člověka. Někdy se rozdíl mezi těmito dvěma základními skupinami stírá a často jsou některé druhy řazeny v různých zdrojích informací mezi botanické a jinde zase mezi sadové.

Květy druhů, které nás zajímají, jsou prázdné. Charakter jejich růstu a vzhled určují jejich použití. Většinou potřebují větší prostor. Mohou se vysazovat jednotlivě jako solitéry nebo vytvářet volné živé ploty, většinou neprostupné. Ty vám mohou nahradit klasický plot nebo vytvořit ochranu proti nežádoucím návštěvníkům. Mimo květů nabízejí i dekorativní plody, které se u některých druhů mohou stát netradičním ovocem. V hustých keřích nachází útočiště nebo hnízdní prostory i celá řada ptáků, kteří vám rádi vám pomohou se sklízni šípků. Víte, že např. plody růže šípkové s oblibou konzumuje 27 druhů ptáků?

Pokud se chcete vyhnout náročnosti a pracnosti při pěstování růží, volte právě tyto druhy. V porovnání s jejich příbuznými – záhonovými růžemi – se jedná o poměrně nenáročného obyvatele větších zahrad parků nebo i včelnic. Nevyžadují zakrývání na zimu a obejdou se i bez pravidelných postřiků proti chorobám a škůdcům.

A co včely? Některé zdroje uvádějí, že růže nemají nektária, jiní autoři naopak tvrdí, že poskytují menší až střední množství nektaru, ale co je nesporné, je množství pylu, které včely sbírají a přinášejí do úlu. Uvedeme jen několik příkladů z široké nabídky růží, které lze pěstovat v našich podmínkách bez jakýchkoliv problémů. Do přírodních zahrad, na suché stráně nebo meze se hodí naše domácí růže šípková, kterou asi není třeba představovat. Z východní Asie pochází u nás často pěstovaná růže svraskalá (*Rosa rugosa*), která vytváří keře okolo 1,5 m. Je typická letorosty velmi hustě posety trny, takže pokud ji použijete na vytvoření kulisy prostoru, buďte si jisti, že izolace proti nezvaným



Květy růže omejské s nabídkou pylu



Botanické růže mohou vytvořit neprostupný živý plot

hostům bude dokonalá. Tato růže je zajímavá i svými listy, které, jak její druhový název napovídá, jsou výrazně vrásčité a na podzim barví výrazně do žluta až oranžova. Co rozhodně upoutá, jsou její velké tmavě růžové květy, které září na dálku celé léto. Nepřehlédnutelné jsou i jedlé plody. Šípky jsou mimořádně velké a vynikají i vytrvalým velmi výrazným kalichem. I přes svoji atraktivnost se jedná o růži velmi nenáročnou. Je zcela mrazuvzdorná a snáší velmi dobře sucho i chudé půdy. Nevadí jí ani sůl, o čemž svědčí i to, že se s ní můžete setkat například na středových pásech dálnic, kde jsou podmínky pro růst opravdu extrémní. Nalézá i uplatnění při zpevňování svahů. Jedná se totiž o odnožující druh. Je velmi zajímavé pozorovat v nádherných květech včely, které se v pylu doslova koupou. Mů-

žete ji množit semenem nebo využít její četné odnože.

Velmi zajímavou skupinou jsou růže řazené mezi tzv. půdopokryvné. Jejich výška je většinou do 0,5 m a plazivé výhony pokrývají půdu. Vytváří tak hustý porost, který nepropustí plevel a navíc kvete celé léto. U většiny odrůd dosáhli šlechtitelé dobrý zdravotní stav, a proto se v běžných podmínkách nemusíte obávat největší hrozby růží, a to jsou houbové choroby. Můžete vybírat z celé škály odrůd, které se vyznačují sice poměrně malými květy (většinou okolo 2–5 cm), ale zato vykvétajících v bohatých květenstvích. Zajímat vás budou ovšem pouze ty, které mají prázdné květy, ve kterých včely nacházejí nabídku pylu. Na 1 m² se vysazuje okolo 4 ks (záleží na výsledné šířce).

Pouze malá ukázka botanických nebo sadových růží a skupiny půdopokryvných nemůže samozřejmě postihnout celou škálu, ale spíše zájemce nalákat, aby o těchto zajímavých růžích vyhledávali další informace a sháněli jejich prodejce. Dříšťály a růže nejsou samozřejmě jediné trnité dřeviny. Pokud se podíváte do starších čísel Včelařství, najdete i další, jako jsou maliníky a ostružiníky, angrešty, rakytníky a v dalších zdrojích najdete i jiné. A my se budeme v příštím čísle věnovat dalším aspektům volby rostlin a pokusíme se poradit těm, kteří mají na svých pozemcích stín.

Ing. Miroslava Novotná,
SOUV-WC, o.p.s., Nasavrky

Sekretariát RV Českého svazu včelařů
hledá pracovníka na pozici:

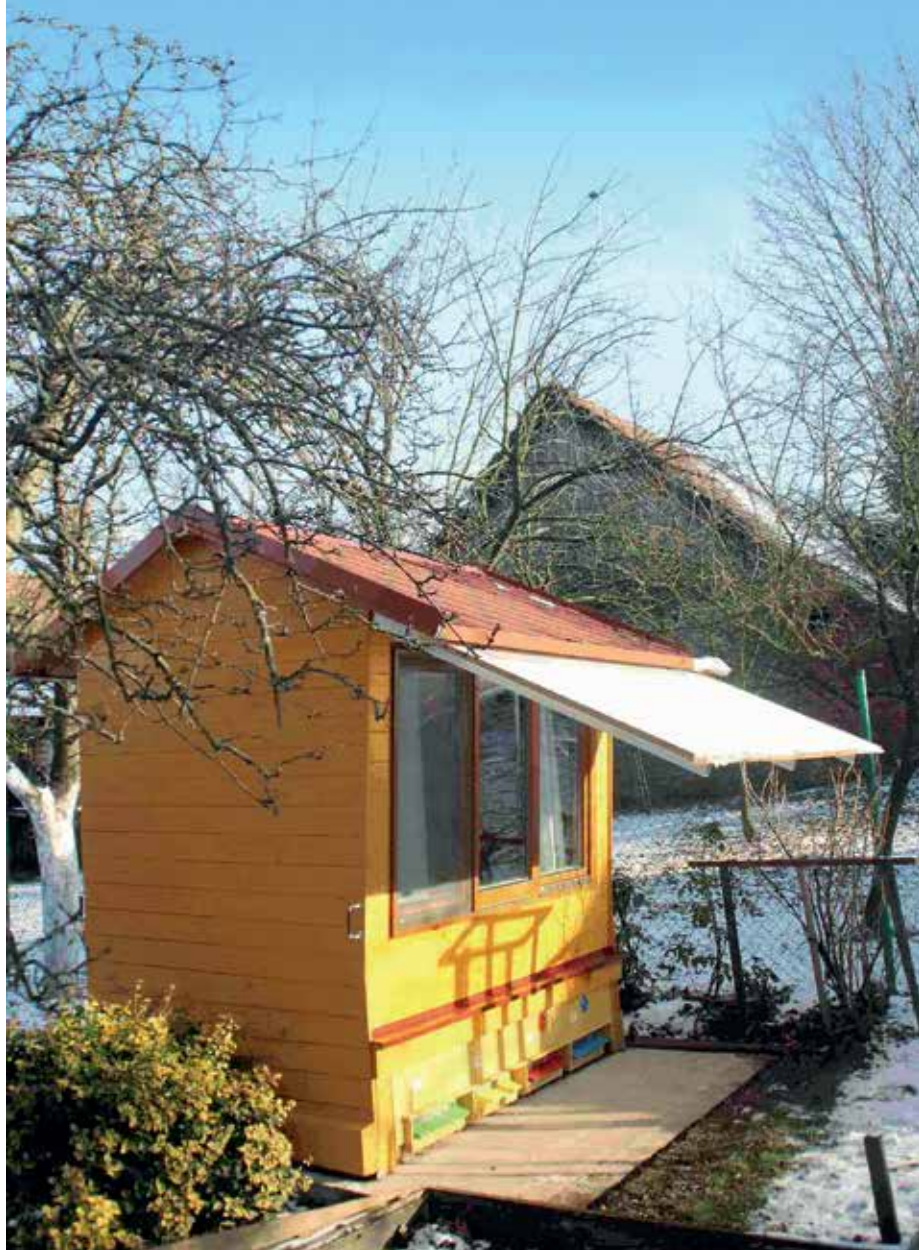
VEDOUCÍ PRÁVNÍHO A PROVOZNÍHO ODDĚLENÍ

Příhlášky zasílejte e-mailem
s uvedením předmětu PRÁVNÍK
na adresu: sekretariat@vcelarstvi.cz
do 28. 2. 2017.

Nástup možný od 1. 3. 2017.

Styrodur svědčí včelám i včelařovi

Včelín na stanovišti v Korytné



Ing. Josef Haničinec

Co vás vedlo při výrobě úlů k náhradě dřeva jiným materiálem?

Pošilhával jsem po ověření zkušeností včelařů z Rakouska s používáním super zateplených úlů z 8 cm polystyrenu, díky němuž se snižuje roční spotřeba medu včelami přibližně o 35 kg. Ale hlavně umožňuje raketový jarní rozvoj včelstva s využitím první jarní snůšky.

Rychlejší jarní rozvoj včelstva však vyžaduje v předstihu rozšíření včelstva o další nástavek, jinak se včelstvo vyrojí

Proč jste místo obvyklého tvrzeného polystyrenu zvolil styrodur?

Polystyrenové silné úly se zmíněnou 8 cm tloušťkou stěny, které jsem viděl v Rakousku, po třech letech používání vypadaly žalostně. Především na rozích úlů bylo vidět vysoký stupeň poškození, způsobené rozpěrákem páčením mezi nástavky. Proto jsem se rozhodl vyzkoušet styrodur. K jeho výhodám ve srovnání s tvrzeným polystyrenem patří především vyšší izolační schopnost. Šest cm styroduru nahradí 9 cm tvrzeného polystyrenu. V dílně jsem z lipových hranolů (6 x 6 cm) zpevněných horní a dolní 3 cm lištou vytvořil kostru nového nástavku pro rámkovou míru 39 x 24 cm. Do této konstrukce jsem osadil přesně zafrézované 6 cm silné styrodurové desky, které na sebe ve vnitřních rozích těsně přiléhají. Hmotnost nástavku je o polovinu nižší než tradiční kombinovaný silnostěnný nástavek. Další velkou předností je možnost kvalitní dezinfekce úlu.

Čím zajišťujete pevnost jednotlivých dílů nástavků a jaké ochranné nátěry s potravinářským atestem na vnějšek a vnitřek nástavků používáte?

Pevnost úlu je daná především dřevěnou kostrou staženou vruty a bočními dřevěný-

Co včelař, to s největší pravděpodobností badatel, koumák, zlepšovatel, ověřovatel, který nedá na zažité včelařské postupy. Zkouší různé vychytávky, jimiž se snaží zlepšit životní podmínky včel a vlastní práci s jejich ošetřováním. Od nápadu k vyzkoušení novinek nemá daleko ani Ing. Josef Haničinec, který včelaří v obci Korytná v Bílých Karpatech.

Kromě dalších včelařských aktivit vyrábí a ověřuje úly ze styroduru. Proč se po mnoha letech včelaření v tradičních dřevěných úlech ubírá tímto směrem, nám řekl v následujícím rozhovoru.

Kdo vás přivedl ke včelaření? S čím jste začínal včelařit a kolik včelstev dnes máte?

Jako třináctiletý kluk jsem s dědečkem navštěvoval jeho přítele, zkušeného vče-

laře, který mě zasvětil do tajů včelaření. Po roce spolupráce mi věnoval dva roje, které jsem osadil do vypůjčeného dvojúlu vídeňského stojanu s polarámkou. Zřejmě zkušenost, ale i nepraktičnost konstrukce úlu urychlila můj přechod na budečák a moravský univerzál. Pak se rozšířily moderní nástavbové úly, tenkostěnné a velmi kvalitní, především z dílny přítele Kolo-mého, v nichž chovám polovinu z mých 50 včelstev.

mi lištami, na kterých jsou dřevěné úchyty pro manipulaci s nástavkem. Dno úlu je tvořeno zvýšeným varroadnem z dílny přítele Vahaly, umožňující vložení pylochyty. Ochranný venkovní nátěr je potravinářskou barvou a vnitřek úlu je napuštěn propolisem rozpuštěným v lihu.

A jak v těchto úlech krmíte?

Včelstva krmím s pomocí pětilitrových sklenic naplněnými hrubým krystalovým



Vnitřek styrofoamového nástavku

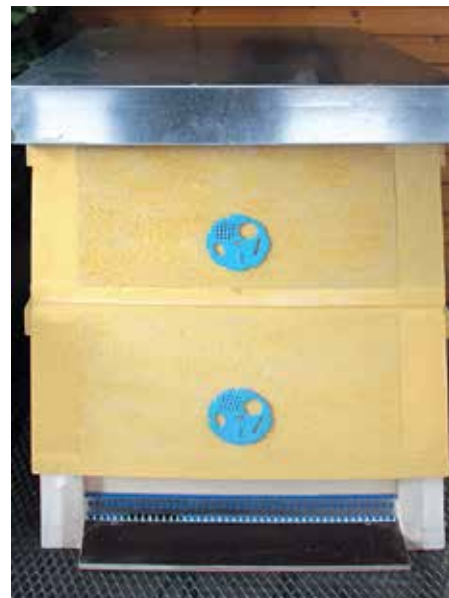
cukrem zalitým vodou. Zkousím i ruský způsob krmení s teflonovými sáčky. Je to levná záležitost a vyhovuje mi i její vysoká hygiena.

Osvědčily se nové úly, budete jejich počet zvyšovat?

S osazením prvních pěti styrofoamových úlů jsem začal na jaře 2015. Po přezimování a jarní snůšce jsem byl velmi spokojen. Rychlejší jarní rozvoj včelstva však vyžaduje v předstihu rozšíření včelstva o další nástavky, jinak se včelstvo vyrojí. Zvýšení novými úly následovalo loni přes oddělky. Pro letošek mám připraveno dalších pěti styrofoamových úlů, které osadím oddělky. Na druhém stanovišti chci všechna včelstva osadit do styrofoamových úlů během dvou let.

Jaké jsou další cíle vašeho včelaření?

Perspektivně chci využívat především naší krásné chráněné krajinné oblasti Bílých Karpat ke sběru kvalitního pylu. Hlavně však chci využít včelího potenciálu k léčbě lidí, kteří ztratili přirozenou imunitu, jako doplňkovou léčbu moderní medicíny v lé-



Styrofoamový úl, který přítel Haničinec hodlá v budoucnu využít k dalšímu zvýšení počtu včelstev

čebním domečku, který mám v provozu od loňského května.

Text a foto: Ing. Zdeněk Kulhánek

„Těším se, jak rozjedu další sezonu“, říká Luděk Sojka



Na konci ledna oslavil nádherných 70. Ale už před šestašedesáti lety poznal, co je to včela. Od čtyř let totiž jezdil k dědečkovi Antonínu Sojkovi do Vilémova u Golčova Jeníkova, a ten mu dal první včelařské základy.

Samostatně začal „dělat včely“ až v roce 1987, když v Černošicích, kde dodnes bydlí, koupil zahradu, na kterou umístil svoje první včelstva. „Musím ale doplnit, že asi 15 let předtím jsem včelařil se svým tatínkem ve Svaté Kateřině u Kutné Hory,“ vzpomíná Luděk Sojka. „V Černošicích jsem začal jako relativně mladý

kluk, bylo mi 40, takže se mě chopili místní funkcionáři. Po několika letech jsem začal dělat předsedu OO Praha-Západ.“ Posléze byl zvolen do Republikového výboru a v letech 2003–2010 vykonával funkci předsedy ČSV. Poté odešel do důchodu na plný úvazek.

Začínal se starými úly – špatně přísupnými zadovákky, které mu přenechal děda. Pak přešel na moravské univerzály, až přišly první nástavky. Dnes včelařil na 50 včelstvech, z nichž 20 má ve Svaté Kateřině a zbylých 30 v Černošicích. Coby důchodce má na svoje včely dostatek času, ale ne vždy tomu tak bylo. „Jsem původním povoláním učitel, v Černošicích na základce jsem učil matematiku, fyziku a hudební výchovu.“ Léta řediteloval na ZŠ v Praze a až v roce 1999 odešel na ministerstvo školství, kde pracoval v kabinetu ministra. „A tam si mě vyhlédl Míla Peroutka, který po odchodu přítele Mandíka hledal s kolegy nového

předsedu svazu. A napadlo ho, že bych mohl tu funkci vykonávat při práci na ministerstvu.“ V této kombinaci působil tři roky, ale pak pánové uznali, že je to časově náročné a na druhé funkční období 2005–2010 mu navrhli pracovní právní poměr na ČSV.

„Myslím, že jsem během těch let současně předsedkyni vyšlápl cestu v tom, že jsem jezdil do základních organizací,“ říká Luděk Sojka při vzpomínce na léta strávená ve funkci předsedy. „Navštívil jsem obrovské množství základních i okresních organizací a přítom jsem si uvědomil, jak je nesmírně užitečné, když členové vědí, že předseda o nich ví a že za nimi přijel. To Jarmila Machová dělá taky, a to je velmi dobře. Protože pro členy, a především pro ty starší, je obrovskou poctou, když se u nich předsedkyně objeví.“

Včely mu dělají obrovskou radost a naplňují dnes naprostou většinu jeho volného času. „Patří do mého života“, uzavírá Luděk Sojka, „poznal jsem to teď po operaci kyčle, kdy se zatím nemohu včelaření věnovat tak intenzivně. Sedím v dílně, drátuju rámky a těším se, jak rozjedu další sezonu.“

Petr Kolář

foto: archiv Ludka Sojky

Únorové hrátky

Vítáme vás při dalším řešení úkolů nejen pro členy včelařských kroužků. Vaše náměty a připomínky uvítám na mailové adrese jan.podpera@gmail.com

Přesmyčky

V následujících přesmyčkách poznejte potřeby včelaře.

- MSNAZIETĚ • LAEŘÝSVČK OOUKBKL • PRÁĚRKOZ •
- DMMEEOT • EÍUSLNČN ILOATDV

Hádanky – „Ze života hmyzu“

Pokuste se uhodnout následující hádanky.

1. Při bzučení vydává hluboký tón.
2. Žihadlo může dávat opakovaně. Je větší než vosa.
3. Jeho larvy velmi milují včelí vosk.
4. Jméno brouka, jehož larvy sežerou v úle vše. Pak se „zavrtají“ hluboko do země. Je původem z Afriky.

Včely, včelaření a fyzika

V levém sloupečku tabulky vidíte některé pojmy ze včelařského života. Pokuste se k nim přiřadit fyzikální pojmy z pravého sloupečku.

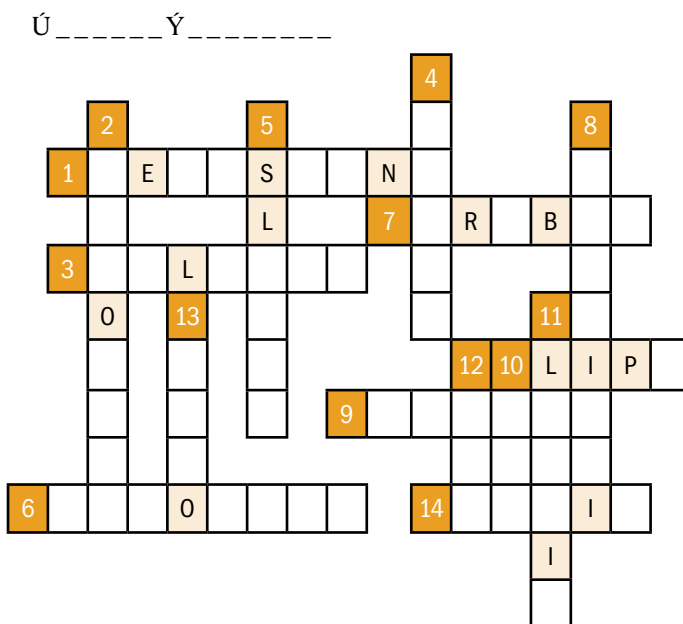
zatahování mezistěn	osmóza
vytáčení medu	těkavost
antibiotické účinky medu	setrvačnost
sterilní prostředí v úle	kapilární elevace
hoření svíčky	elektrický proud

Pro osvěžení si připomeneme vysvětlení uvedených fyzikálních pojmů:

- **osmóza:** Osmóza je samovolné pronikání kapaliny přes polopropustnou membránu (pórovitá stěna, buněčná blána, ...). Speciální polopropustná membrána propouští jen částice rozpouštědla (např. vody), nepropouští však rozpouštěné látky. Příkladem může být nasolování masa, které pak déle vydrží. Sůl v okolí buněk masa způsobí, že se voda v buňce snaží „naředit“ slanou vodu v okolí. Když buňka ztratí vodu, je menší pravděpodobnost zkažení masa.
- **těkavost:** Těkavostí můžeme rozumět rychlé vypařování látky. Rychle se vypařuje (je těkavý) například líh.
- **setrvačnost:** Setrvačnost je vlastnost tělesa zůstat v klidu, nebo v rovnoměrně přímočarém pohybu, pokud není nuceno vnějšími silami tento stav změnit. Setrvačností využíváme například v pračce při ždímání prádla.
- **kapilární elevace:** Při kapilární elevaci dochází ke vztlánání kapaliny tenkou trubičkou – kapilárou. Trubičkou můžeme rozumět malé průchody v půdě, v mycí houbě a podobně. Třeba při válcování půdy v ní vznikají tenké kapiláry, které pomáhají dostávat se vodě k semenům rostlin.
- **elektrický proud:** Elektrický proud je uspořádaný pohyb nabitých částic. Má například tepelné účinky – průchodem proudu vodičem se vodič zahřívá. Tepelné účinky proudu využíváme v mnoha přístrojích (fén, elektrické trouba, elektrický sporák, infrazářič, ...).

Křížovka

Po doplnění správných výrazů do křížovky vytvořte z písmen v červených políčkách tajenku. Na začátku víme, že do tajenky navíc patří písmena Ú a Ý. Také známe jejich správné pořadí. Vám zbývá jen na každé prázdné místo doplnit správné písmeno právě z červených políček.



1. Vosková deska s reliéfem šestiúhelníků
2. Sladká šťáva, kterou produkují například mšice
3. Nejpočetnější druh včely v úle
4. Největší včela v úle
5. Rod stromů, mezi které patří višně, třešeň, švestka, mandloň, meruňka nebo broskvoň
6. Jeden z nejstarších alkoholických nápojů. Je vyráběn z medu
7. Včela samčího pohlaví
8. Nástavek úlu určený k ukládání nektaru i medovice
9. Hmyzožravec, který dokáže zejména v zimě silně poškodit včelstvo
10. Náš národní strom. Jeho květy jsou lákavým zdrojem pylu a nektaru
11. Vodní rostlina s velkými krásnými květy
12. Látka určená převážně k obraně včel
13. Roční období, které souvisí s pojmy: třešeň, jablň, květ, tání
14. Sešit k zapisování důležitých událostí (v minulosti)

Vybraná řešení z minulého čísla

Osmisměrka
Řešením byly tři lednové pranostiky.

- Rýje-li krtek v lednu, končí zima v květnu.
- V lednu moc sněhu, v červnu moc sena.
- Leden studený, duben zelený.

Křížovka



Výrazy k doplnění: 1 – medovice, 2 – jetel, 3 – lípa, 4 – pyl ochyt, 5 – mezistěna, 6 – úl, 7 – chov, 8 – matka, 9 – měl, 10 – zavíječ, 11 – larva

Hrátky s matematikou
Tajenkou je pojem „ZIMOVÁNÍ“.

Přesmyčky

1 – Medonosy (obec, okres Mělník), 2 – Medník (kopec), 3 – Medový Újezd (obec, okres Rokycany), 4 – Medová (ulice, například v Praze), 5 – Úlovice (obec, okres Louny), 6 – Včelákov (obec, okres Chrudim), 7 – Včelná (obec, okres České Budějovice), 8 – Včelary (část obce Bílovice, okres Uherské Hradiště)

Kvízové otázky

1. Jak se nazývá nástroj, který včelař potřebuje k odlepování jednotlivých nástavků od sebe?
 - a) Pácidlo
 - b) Rozpěrák
 - c) Šroubovák
 - d) Páka
2. Kterou barvou neznačíme včelí matky?
 - a) zelenou
 - b) červenou
 - c) bílou
 - d) oranžovou
 - e) modrou
3. Který z následujících živočichů nepatří mezi škůdce včel?
 - a) lesknáček úlový
 - b) zavíječ voskový
 - c) mol úlový
 - d) varroa destructor
4. Která z následujících rostlin nekvete v létě?
 - a) svazenka vratičoli
 - b) slunečnice roční
 - c) řepka olejka
 - d) len setý
5. Proč se dá „pastový med“ lépe roztírat?
 - a) Do pastového medu se přidávají chemické látky, které medu neumožní zkrystalizovat do zcela pevné podoby.
 - b) Pastový med obsahuje velmi malé krystalky, které mohou o sebe navzájem lépe „klouzat“.
 - c) Pastový med je fáze medu mezi jeho plnou tekutostí a úplnou krystalizací. Proto se dá po určité době doma dobře mazat.
6. Kdo vynalezl medomet?
 - a) Franz von Hruschka
 - b) Franz von Apfel
 - c) Hans von Hruschka
 - d) Hans von Apfel
7. Který z úlů nepatří mezi nástavkové?
 - a) ležan
 - b) Langstroth
 - c) Dadant
8. Jak se nazývá každoroční soutěž pro členy včelařských kroužků mládeže?
 - a) Zlatý Ámos
 - b) Stříbrná včela
 - c) Zlatá včela
 - d) O med včelky Máji

Autor stránky: Mgr. Jan Podpěra,
vedoucí kroužku mladých včelařů ve Mšeně (u Mělníka)

Ambrožáci a svátek sv. Ambrože



Legenda praví, že když byl sv. Ambrož malý, usadil se mu v kolébce včelí roj, ale žádná včela ho nepíchla. Jinde se můžeme dočíst, že když sv. Ambrož spal, včely mu nanesly do úst a na jazyk med. Jeho hlas pak zněl medově a kázání bylo výmluvné, a proto si včelaři vybrali sv. Ambrože za svého patrona.

Z životopisu sv. Ambrože se ale také můžeme dozvědět, že to byl biskup a svůj úřad vykonával v Miláně. Říkalo se mu dobrotivý otec chudých. Urovnával rozepře, smířoval nepřátele, ujímal se utlačovaných, byl zastáncem především vdov a sirotků. Jeho dům byl neustále obléhán prosebníky. Od jeho dveří nikdo nedocházel nepotěšen nebo neobdarován.

Již čtvrtým rokem vždy v den svátku sv. Ambrože (7. prosince), navštěvují členové včelařského kroužku Ambrožáci Havířov sociální ústavy na území města s darem 5 kg medu. Dosud jsme byli v Azylovém domě pro matky s dětmi Armády spásy a v Dětském domově pro děti bez rodin na ulici Čelakovského. Loni jsme navštívili středisko SANTÉ – centrum ambulancí a pobytových sociálních služeb na ulici Nerudova. Návštěva střediska byla zvlášť slavnostní pro jeho obyvatele. Ambrožáci si připravili krátké kulturní vystoupení, během něhož přednesli několik básní z Medové abecedy Jiřího Holuši a Antonín Hofr zahrál dvě skladby na housle. Navíc ještě obyvatelé centra obdrželi od Ambrožáků ozdoby na vánoční stromek a svíčky, všechno ze včelího vosku. Pak následovala beseda, která byla místy až velmi dojemná. Ambrožáci přispívají také na charitativní činnost, a to tím, že mezi sebou uspořádají sbírku peněz, které potom zasílají na konto Adventních koncertů. V roce 2014 to byla částka 700 Kč, o rok později 810 Kč. Loni zorganizovali několik sbírek v průběhu roku, které dohromady vynesly 945 Kč. Tyto peníze již byly zaslány na konto Adventních koncertů. Na tomto místě je vhodné doplnit, že Ambrožáci také postavili a v roce 2014 nechali vysvětit kapličku sv. Ambrože. Činnost včelařského kroužku Ambrožáci se zdárně rozvíjí díky finančním darům řady sponzorů. Svou činností Ambrožáci dokazují, že po vzoru svého patrona dovevou i oni obdarovat.



Jiří Vavřík,
vedoucí včelařského kroužku Ambrožáci Havířov

SOUV-VVC, o.p.s. Nasavrky

vyhlašuje 2. ročník kreativní výtvarné soutěže

VŠUDE SAMÁ VČELA – s podtitulem Včela a příroda

Kdo se může zúčastnit? Vyhlášené kategorie jsou následující:

M – mateřské školy

Z 1 – základní školy 1. stupeň

Z 2 – základní školy 2. stupeň + odpovídající ročníky gymnázií

S – střední školy + odpovídající ročníky gymnázií

K – kolektivy dětí a mládeže různých věkových kategorií, např. VKM, DDM, ZUŠ, atd.

Pro všechny kategorie je možné zúčastnit se ve 2 oblastech tvůrčí činnosti:

Kresba, malba

Polytechnické práce (různé materiály dle vaší kreativity)



Zadáním je vypracovat výkres, malbu o max. velikosti A5, nebo polytechnickou práci na základě vyhlášeného tématu soutěže. Z každé třídy nebo kolektivu je možné zaslat celkem 5 prací, pokud pedagogický pracovník nechce vybírat sám, je možné zaslat díla celé třídy a komise sama vybere 5 nejlepších, které postoupí do soutěže.

Výtvarná díla zašlete do 20. 4. 2017 na adresu: SOUV-VVC, o.p.s. Nasavrky, Slatiňanská 135, 538 25 Nasavrky, **informace** podá: Bc. Iveta Mrázková, **e-mail:** mrazkova@souvnasavrky.cz, **tel.:** 724 349 695

Každý výrobek opatřete: označením kategorie, jménem, příjmením a věkem autora, adresou školy, nebo bydliště, telefonním nebo e-mailovým kontaktem autora či školy.

Z každé kategorie bude vyhodnoceno 5 nejlepších prací, autoři obdrží hodnotné ceny a diplomy a jejich díla budou součástí včelařské expozice na výstavě Natura Viva v Lysé nad Labem, dále na prezentačních akcích na MZe a v nasavrckém zámku.

Došlé práce nebudeme vracet zpět, děkujeme za pochopení! Těšíme se na vaše díla!

Včely v kamenolomu?

Včely jsou součástí našich životů. Setkáváme se s nimi na zahradách, lesích, polích, na střechách hotelů, v parcích, tak proč ne v kamenolomu?

Na počátku roku 2016 došlo v budově Střední lesnické školy v Hranicích ke schůzce Ing. Kamily Botkové, specialistky ke schůzce Ing. Kamily Botkové, specialistky pro biodiverzitu a územně plánovací dokumentaci ze společnosti Českomoravský šterk, a.s. a Ing. Marka Šuby, vedoucího včelařského kroužku SLŠ Hranice. Tato těžební společnost se rozhodla obohatit svou činnost v rámci rekultivací také o péči o včely.

Žákům školy bylo nabídnuto, aby připravili návrh rekultivace výsypky, pro kterou se již zažil název Medová. Návrhu se v rámci práce SOČ (Středoškolská odborná činnost) ujala žákyně 3. ročníku Lenka Kešeláková a dle jejich propozic provedli žáci školy výsadbu na ploše necelého hektaru. Nejedná se o rekultivaci formou zalesnění, ale o skupinovou výsadbu dřevin a křovin, které se stanou obohacením pastvy pro včely. Návrh byl průběžně konzultován s Ing. Botkovou tak, aby odpovídal plánu sanace a rekultivace. Celkem bylo zasazeno 257 kusů dřevin – třešní, javorů, topolů, jeřábů, lip, dřišťálů, dřínů, řešetláků, lísek

a dalších dřevin a keřů. Část plochy byla oseta směsí bylin speciálně připravenou pro včely.

Společnost Českomoravský šterk, a.s. nakoupila 4 nástavkové úly, které mladí včelaři zabydleli oddělky školních včel, a následně přesunuli na nové stanoviště na Medové výsypce v kamenolomu Hrabůvka u Hranic. Úly byly ještě před osídlením vyzdobeny malbami žáků 3. B ze základní školy 1. máje v Hranicích pod vedením třídní učitelky Mgr. Kateřiny Zámrské. Úly jsou prozatím umístěny na ochozu u výsypky, kde jsou kryty před nepříznivými klimatic-

kými podmínkami. Jakmile skupiny dřevin odrostou, vytvoří se stálé stanoviště v centrální části Medové výsypky.

Projekt Medové výsypky může být inspirací i pro jiné společnosti působící v oblastech prvovýroby – těžaře, zemědělce, lesníky. Jedinečné na tomto projektu je možnost zúročit teoretické znalosti získané ve škole s praktickou realizací v provozu, ať už se jedná o vlastní biologickou rekultivaci či práci se včelami.

Ing. Marek Šuba,
vedoucí VK



Kalendář akcí ÚNOR–BŘEZEN 2017

Letní škola včelařiků

Včelařský naučný areál
Chlebovice (Frýdek-Místek)

Termín: 8. 7.–16. 7. 2017

Cena pobytu: 3 500 Kč

Kapacita: 30 účastníků

Program: včelařství v teorii i praxi, celodenní zájezd s včelařskou tematikou, sportovní a kulturní program, táboráky, celotáborová hra, výuka angličtiny a další tajná zpestření.

Kdo se může účastnit: 1.–9. tř.
(přednost mají členové včelařských kroužků a děti včelařů)

Přihlášky: do 27. května 2017

Informace: www.vcelaricfm.cz

Kontaktní osoba: Marie Knödllová,
ZO ČSV Frýdek-Místek, z.s.,

e-mail: marie.knodlova@seznam.cz

Z nabídky našich včelařů vybíráme:

Fyziologie rojení včely medonosné

Kdy: 25. 2 2017 od 15 hodin

Kde: v Divadelním klubu v Poličce

Program: Přednášet bude doc. Ing. Antonín Přidal, Ph.D., který včelaři od roku 1990. V současnosti je garantem včelařské výuky na Mendelově univerzitě v Brně, vyučuje v oblasti včelařství a provádí včelařský výzkum.

Náplň přednášky:

proces vyrojení se fyziologické změny v dělnicích v průběhu rozvoje rojové nálady zasazení výsledků do kontextu příčin a prevence vzniku rojové nálady, provázáno multimediální projekcí

Další informace na tel.: 731 563 819

Včelařské pátky

přehled přednášejících a téma

přednášek únor – březen 2017

Kde: Přednášky se konají

v budově školy SOUV-VVC, o.p.s.

Slatiňanská 135, 538 25 Nasavrky,

Kdy: vždy 16–20 hod.

Program:

2/2017 – Léčení včelími produkty v kombinaci s moderní medicínou (MUDr. Jiří Brožek)

3. 2. 2017 – Chov včelích matek, šlechtění (Jaroslav Sedláček)

3/2017 – Chov čmeláků a jejich využití při opylovací činnosti (RNDr. Pavel Krieg)

3. 3. 2017 – Netradiční léčení apiterapií (Ing. Zdeněk Kulhánek)

Účastnický poplatek: 100 Kč za

přednášky v jednom termínu (v ceně je občerstvení mezi jednotlivými přednáškami)

Informace:

Roman Mikeš

Střední odborné učiliště včelařské – Včelařské vzdělávací centrum, o. p. s. Slatiňanská 135, 538 25 Nasavrky, okres Chrudim

Tel.: 469 677 427, Mob.: 603 978 380

e-mail: mikes@souvnasavrky.cz

www.souvnasavrky.cz

Odešel přítel Ing. Jan Švancer

Když jsme 14. prosince uplynulého roku hodnotili naši včelařskou činnost, nikdo z nás netušil, že přítele Jana Švancera vidíme naposled. Sděloval nám své plány do příštích dnů, byl plný optimismu a těšil se na včelaření se svým vnukem. Když jako desetiletý chlapec se svým strýcem začínal včelařit, ani ho nenapadlo, že se láska ke včelám rodí na celý jeho život. Přes sedmdesát let zasvětil včelám. Předsedou napajedelské organizace byl 36 let, současně pracoval v OV Zlín. Nejdříve jako člen, poté

10 let jako předseda a 5 let, až do svých osmdesátin jako místopředseda. Za svého působení inicioval vznik Včelařské akademie, Krajských koordinačních výborů, Krajských dotací pro začínající včelaře. Za jeho včelařskou činnost mu bylo uděleno ocenění „Vzorný včelařský pracovník“ a k osmdesátinám obdržel ocenění „Zasloužilý včelařský pracovník“. Všichni, kdo jste ho znali, věnujte mu, prosím, tichou vzpomínku.

Včelaři ZO Napajedla



Odešel Martin Lenko

Dne 19. prosince loňského roku zemřel ve věku 77 let přítel Martin Lenko z Přerova. V ZO Přerov II byl dlouhá léta členem výboru a zejména jako důvěrník vykonával svoji práci poctivě, vždy byl ochoten pomoci jak radou, tak i včelařským zařízením či včelím materiálem podle svých možností.

Pro nás byl vždy také dobrým kamarádem a včelařské oslovení příteli, je přesně to, čím Martin Lenko byl.



Čest jeho památce!

výbor ZO Přerov II

Tichá vzpomínka na přítele Jaroslava Duška

Se smutkem oznamujeme, že dne 31. 12. 2016 zemřel ve věku 85 let dlouholetý včelař, přítel Jaroslav Duška. I když ho nemoc donutila vzdát se včelaření a členství v ZO již před několika lety a včelstva převzal jeho syn, pro nás „Přítelem“ zůstal i nadále. Čest jeho památce!

Za ZO ČSV Liběšice,
Mgr. Marie Seidlová, jednatelka

V únoru 2017 slaví...

99 let

Vančatová Bohuslava · ZO Čížová

95 let

Jáchim Ladislav · ZO Volenice
Vaněk František · ZO Sušice

94 let

Kozlík Jindřich · ZO Zbraslavice
Zetík Ladislav · ZO Uherské Hradiště

93 let

Palm Miroslav · ZO Liberec
Šturala Karel · ZO Velké Karlovice

92 let

Körner Otto · ZO Šumperk
Soldán Rudolf · ZO Rozstání

91 let

Augustín Adolf · ZO Varnsdorf
Hruška Josef · ZO Jablunka
Petrásek Vladimír · ZO Uhlířské Janovice
Špaček Jiří · ZO Chrudim

90 let

Dědek Lumír · ZO Lomnice nad Pop.
Koutný Vratislav · ZO Šumperk
Martin Josef · ZO Český Brod
Nytra Jozef · ZO Dobrá
Pecháčková Věra · ZO Kostelec n. Č. I.
Šimák Josef · ZO Sedlčany
Švec Jan · ZO Bučovice
Vlasák Bohumil · ZO Brno-Žabovřesky

85 let

Balátka Miloslav · ZO Nymburk
Blecha Josef · ZO Slavonice
Doležal Jan · ZO Heřmanův Městec
Dorda Jan · ZO Jablunkov
Hlásný František · ZO Ruda nad Mor.
Chládek Ladislav · ZO Mělník
Kamenický Josef · ZO Holice
Kašík Břetislav · ZO Napajedla
Kocourek Karel · ZO Zděchov
Komárek Otakar · ZO Žďárna
Kouřil Adolf · ZO Šumperk
Kovařík František · ZO Bučí
Lipovský Jiří · ZO Lysice
Machovský Jaroslav · ZO Sedlčany
Mayer Josef · ZO Mikulov
Mičola František · ZO Hranice
Narovec Jan · ZO Čkyně
Palička Josef · ZO Hradec Králové
Pulec František · ZO Kamenné Žehro.
Steiner Ladislav · ZO Planá nad Lužnicí
Strašrybková Drahomíra · ZO Chýnov
Strnad Vladislav · ZO Plánice
Surý Josef · ZO Vsetín
Svobodová Zdenka · ZO Čáslav
Štrejbar Josef · ZO Klánovice
Šulitka Jiří · ZO Hronov

Švihovec Rudolf · ZO Žihle
Veselský Miloš · ZO Litoměřice
Viktorín Jiří · ZO Krňany
Vinohradský Karel · ZO Rosice

80 let

Bauerová Marie · ZO Klatovy
Beránek František · ZO Žebrák
Blažek Václav · ZO Světlá nad Sázavou
Bouberle Václav · ZO Hostomice
Bouda Josef · ZO Havlíčkův Brod
Brychtová Milena · ZO Rudná
Burián Miloslav · ZO Havlíčkův Brod
Černý Karel · ZO Čkyně
Červinka Josef · ZO Tachov
Dvořák Miloslav · ZO Humpolec
Dvořák František · ZO Znojmo
Fišer Václav · ZO Starý Plzenec
Fučík Josef · ZO Pacov
Hauser Jiří · ZO Sokolov
Havel Miroslav · ZO Třešňov
Hodan Bohumír · ZO Přestice
Horáček Vladimír · ZO Dlouhá Ves
Hřebík Josef · ZO Pacov
Hus Rudolf · ZO Hnojník
Juřica Václav · ZO Pustá Polom
Karas Miloslav · ZO Rožná
Kašný Günter · ZO Kobeřice
Kašpar Václav · ZO Horní Sloupnice
Kavka Josef · ZO Proseč u Skutče
Kirchner Rudolf · ZO Velká Kraš
Kočí Josef · ZO Dolní Hbity
Koritar Rudolf · ZO Vrbno pod Pradě.
Korpas Adolf · ZO Jistebník
Kovář Stanislav · ZO Tachov
Krejča Antonín · ZO Jablonné v Podješ.
Křesálek Josef · ZO Frenštát pod Rad.
Křížová Ludmila · ZO Strážek
Kubík Jiří · ZO Pačejov
Langřík Theodor · ZO Šilheřovice
Liška Josef · ZO Strážov
Macík Jindřich · ZO Velká Kraš
Mazanec Josef · ZO Pištěn
Nedbal Pavel · ZO Uhřetěves
Neuwirth Josef · ZO Jistebník
Pařízková Pavla · ZO Štětí
Pavlu František · ZO Osečná
Petera Jan · ZO Červený Kostelec
Polach Antonín · ZO Palkovice
Rondoš Jozef · ZO Hluk
Rychecký Josef · ZO Červená Řečice
Schubert Viliam · ZO Mikulovice
Slanina Milan · ZO Opava
Šedivý Jan · ZO Kaplice
Šimčík Vlastimil · ZO Holešov
Štveráček Stanislav · ZO Třebíč
Švébiš Josef · ZO Velký Újezd
Tykvart Jan · ZO Chudenice
Uzel Jiří · ZO Hradištská Lhotka
Váňa Stanislav · ZO Hustopeče n. B.
Vaniček Karel · ZO Raduň
Vašíček Josef · ZO Litovel

Vydra Jindřich · ZO Komárov
Zachara Milan · ZO Mohelnice

75 let

Antoš Antonín · ZO Kamenice nad Lipou
Apl Václav · ZO Koleč
Baran Jiří · ZO Zátor
Bouší Jiří · ZO Mníšek pod Brdy
Brojír Josef · ZO Sobotka
Březina Jaroslav · ZO Pelhřimov
Buchniček Pavel · ZO Velká Bíteš
Cibulka Stanislav · ZO Chrástava
Czempiel Antonín · ZO Dolní Lutyně
Černý Jaroslav · ZO Měcholupy
Daniček Jaroslav · ZO Osečná
Doležalová Ludmila · ZO Zlín-Maleno.
Dolkoš Josef · ZO Slezská Ostrava
Drbůšek Jiří · ZO Ostrava-Poruba
Eliáš Josef · ZO Velké Meziříčí
Fajfr Zdeněk · ZO Libštát
Gajdoš Gabriel · ZO Bystřice pod Hos.
Gaspár Emil · ZO Doubí
Hubáček Jiří · ZO Šumvald u Uničova
Hyřha Josef · ZO Hradec u Stoda
Chlouba Miroslav · ZO Třebívlice
Jarošíková Helena · ZO Strážov
Jelínek Jan · ZO Kamenice u Jihlavy
Jozefy Jiří · ZO Úvaly
Keller Jan · ZO Jimramov
Klečka Josef · ZO Kyjov
Kňura Jaromír · ZO Ostrava - Poruba
Koutný Anatol · ZO Tachov
Kovář Jiří · ZO Šumperk
Kuba Jaroslav · ZO Fulnek
Lautner Jiří · ZO Přestice
Lempochner Jaroslav · ZO Divišov
Matocha Josef · ZO Nový Hrozenkov
Míček Karel · ZO Ústí nad Orlicí
Michna Božetěch · ZO Kunčice p. O.
Modráček Josef · ZO Nasavrky
Moravec Josef · ZO Protivín
Multaš Bohumil · ZO Soběslav
Nath Viktor · ZO Brandýs n. L.-S. B.
Neumann Josef · ZO Mšeno
Oprštný Josef · ZO Vyškov
Panský Jan · ZO Havlíčkův Brod
Papoušek Ladislav · ZO Velešín
Petrák Renek · ZO Aš
Pfeffer Václav · ZO Prachatice
Pospíšil Josef · ZO Rožná
Raušer Václav · ZO Čimelice
Růžička Vlastimil · ZO Čáslav
Rzyman Rudolf · ZO Trinec
Řezanina Josef · ZO Náměšť nad Osl.
Skalický Václav · ZO Jablonné n. O.
Sklenář Alois · ZO Žďár nad Sázavou
Smečka Petr · ZO Varnsdorf
Smékalová Božena · ZO Velké Němčice
Soják Antonín · ZO Milín
Spěváček Zdeněk · ZO Vrchlabí
Suchan Josef · ZO České Budějovice
Synek Jan · ZO Mirovice
Szalai Zoltán · ZO Tanvald
Šotola Miroslav · ZO Liciborice

Ticháček Jan · ZO Koloveč
Trefanec Josef · ZO Janovice nad Úhla.
Vališka Ladislav · ZO Roztoky-Kruh
Vančata Josef · ZO Myslkovice
Vaněk Václav · ZO Ledenice
Vašut Svatomír · ZO Ostrava-Poruba
Vávra Rostislav · ZO Buchlovice
Veselý František · ZO Telč
Veselý Bohumil · ZO Zbýšov
Vlasák Jaroslav · ZO Miřkov
Walter Václav · ZO Heřmanův Městec
Zelený Vladimír · ZO Zámuky
Žitko Alexandr · ZO Stráž u Tachova

70 let

Anderle Josef · ZO Telč
Bárta František · ZO Kostelec
Běhal Miloslav · ZO Kojetín
Bejvl Jiří · ZO Petrovice u Sušice
Beneš Josef · ZO Ptení
Beran Josef · ZO Drahoš
Beránek Zdeněk · ZO Vrbno pod Pradě.
Bezděk Jiří · ZO Hluboká u Skutče
Blaha Ladislav · ZO Bílovice u Uh. H.
Břenda Zdeněk · ZO Mladá Vožice
Buriánková Jana · ZO Semily
Čapla Dušan · ZO Ostravice
Černý Bohumil · ZO Písek
David Jiří · ZO Ledenice
Dlouhý Josef · ZO Šumavské Hoštice
Dokulil Josef · ZO Třebíč
Duba Jan · ZO Horní Dubenky
Dušek Leopold · ZO Telč
Dusková Emílie · ZO Vítkov
Fau Karel · ZO Chýnov
Fiala Leopold · ZO Vyškov
Florián Antonín · ZO Křenovice
Folejtář Josef · ZO Košetice
Frána Vojtěch · ZO Hrádek u Sušice
Gilg Josef · ZO Bílovec
Grézl Karel · ZO Bouzov
Grimmer Josef · ZO Říčany
Hajžmanová Božena · ZO Horšice
Haltmar Jan · ZO Ruda nad Moravou
Hatoň Jaroslav · ZO Bouzov
Hladík Miroslav · ZO Semily
Hlávka František · ZO Přstice
Holeka Josef · ZO Ronov nad Doubravou
Holub Bohuslav · ZO Kostelec n. Č. I.
Honěk Miroslav · ZO Hrabyně
Hradečný Karel · ZO Židlochovice
Hrubý Jozef · ZO Aš
Husárek Josef · ZO Uničov
Jelen Vlastimil · ZO Konstantinovy L.
Jeřábek Václav · ZO Jesenice
Jirouš Otakar · ZO Vrchlabí
Jopek Pavel · ZO Oldřichovice
Kačírek Alois · ZO Podbrdy
Kadlec Jan · ZO Hanušovice
Kadlec Jan · ZO Dolní Loučky
Kadlec René · ZO Rájec a okolí
Kaňok Karel · ZO Morávka
Klaudy Jan · ZO Seč
Kliner Václav · ZO Bělá nad Radbuzou

Kobrlé Miroslav · ZO Studenec
 Kolář Jiří · ZO Telč
 Kopecká Vlasta · ZO Pacov
 Kudlík Ladislav · ZO Brno-Královo Pole
 Kús Vladimír · ZO Chýnov
 Kvapil Zdeněk · ZO Zlaté Hory
 Kysling Stanislav · ZO Ořechov
 Leba Josef · ZO Tachov
 Lehečka František · ZO Blatná
 Losík Pavel · ZO Bruntál
 Macenauer Vladimír · ZO Bystřice p. H.
 Maixner Klement · ZO Olomučany
 Malý Vladimír · ZO Odry
 Marek Jindřich · ZO Rokycany
 Mašek Jan · ZO Ševětín
 Matyák František · ZO Slušovice
 Mazač Josef · ZO Boršice
 Mazánek Bohuslav · ZO Habry
 Merunka Vladimír · ZO Kaplice
 Michajlov František · ZO Liberec
 Minařík Ivan · ZO Česká Lípa
 Mlynář Ladislav · ZO Rožná
 Neděla Jiří · ZO Moravská Třebová
 Neterda Josef · ZO Hrotovice
 Neuberger Jiří · ZO Podbořany
 Novák Zdeněk · ZO Nasavry
 Novotný Josef · ZO Světlá nad Sázavou
 Novotný Josef · ZO Žďár nad Sázavou
 Odvody Josef · ZO Blížejov
 Pácaltová Jitka · ZO Česká Skalice
 Pajer Josef · ZO Benešov nad Ploučnicí
 Pánek Jaroslav · ZO Prachatice
 Paták Zdeněk · ZO Bouzov
 Paulík Jan · ZO Pelhřimov
 Pavelka Jaroslav · ZO Strakonice
 Pilný Zdeněk · ZO Újezd nad Lesy
 Procházka Pavel · ZO Písek
 Procházka Pavel · ZO Jevíčko
 Ptáček Josef · ZO Petrovice
 Radouš František · ZO Chrudim
 Rosík Karel · ZO Kašperské Hory
 Roud Josef · ZO Žákava
 Samek Ladislav · ZO Pardubice
 Samek Josef · ZO Nová Včelnice
 Sedláček Jozef · ZO Pustá Polom
 Stránský Miloslav · ZO Lomnice n. P.
 Svobodová Marie · ZO Kostelec n. Č. I.
 Šafránek Antonín · ZO Mimoň
 Šafránek Jarmil · ZO Kozhlyny
 Šedivý Jaroslav · ZO Třebenice
 Šindelář Václav · ZO Stod
 Šipka Zdeněk · ZO Bouzov
 Školník Jiří · ZO České Meziříčí
 Šťastný Roman · ZO Zbýšov
 Štosek Ladislav · ZO Lanškroun
 Štursa Josef · ZO Hluboká u Skutče
 Šveska Vladislav · ZO Praha 6
 Tichý Jiří · ZO Nymburk
 Urbánek Antonín · ZO St. Město u M. T.
 Valoušek Zdeněk · ZO Úsobro
 Valta Jan · ZO Březnice
 Vavruška Václav · ZO Zábřeh
 Veselý Milan · ZO Radiměř
 Vítů Karel · ZO Telč

Vláčil Vladimír · ZO Olomouc
 Vraspírová Marie · ZO Jimramov
 Vykouk Oldřich · ZO Křižany
 Wágner Václav · ZO Staré Sedliště
 Zajíček Stanislav · ZO Horšice
 Zderčík Josef · ZO Strání-Květná
 Zettlitzer Josef · ZO Zaječov
 Žarorská Věra · ZO Vyškov-Hamiltony
 Žoudlík Vladislav · ZO Česká Třebová

65 let

Andrlík Jaroslav · ZO Polička
 Babková Květa · ZO Klatovy
 Bartošová Věra · ZO Hranice
 Beran Lubomír · ZO Česká Skalice
 Bláha Václav · ZO Stonařov
 Blecha Jaroslav · ZO Letohrad
 Bohatec Jiří · ZO Knínice u Boskovic
 Buček Jiří · ZO Chřešovice
 Bučil Vladislav · ZO Kutná Hora
 Burda Michal · ZO Brandýs n. L.-St. B.
 Bystřický Pavel · ZO Příkosice
 Cibulka Josef · ZO Javorník
 Čermák Josef · ZO Roztoky- Kruh
 Černý Jiří · ZO Městec Králové
 Dastych Bohumil · ZO Česká Třebová
 Deák Jozef · ZO Ústí nad Orlicí
 Drga Jindřich · ZO Zlín
 Dubenský Antonín · ZO Hrotovice
 Durňák Milan · ZO Rudná
 Gregor Karel · ZO Nivnice
 Hamr Jaroslav · ZO Horní Benešov
 Harvilla Lubomír · ZO Litoměřice
 Hašlar Svatopluk · ZO Lovosice
 Havel Josef · ZO Seč
 Havránek Miroslav · ZO Vrchotovy Jano.
 Hlaváč Stanislav · ZO Frýdlant
 Horký Pavel · ZO Lipník nad Bečvou
 Hubička Dušan · ZO Vlašim
 Husák Karel · ZO Nymburk
 Choc Jan · ZO Králův Dvůr
 Chvístek Jan · ZO Jindřichov
 Indro Eduard · ZO Dubí
 Janča Josef · ZO Nivnice
 Janda Zdeněk · ZO Třebenice
 Jandl Zdeněk · ZO Bučovice
 Janků Bohumil · ZO Vrchlabí
 Januš Stanislav · ZO Hořice
 Jedlička Roman · ZO Písek
 Jirků František · ZO Třebíč
 Jonáš Vlastislav · ZO Větrní
 Kalaš Vladimír · ZO Vysoké Mýto
 Kalendová Alena · ZO Litvínov
 Kapoun Petr · ZO Heřmaničky
 Kardoš Josef · ZO Kouřim
 Kavka Vladimír · ZO Dobrá
 Klabouch Jaroslav · ZO Stráž nad Nežár.
 Klika Slavomír · ZO Stráž nad Nežár.
 Klíma Jaroslav · ZO Lanškroun
 Kohout Zdeněk · ZO Skašov
 Kolena Jiří · ZO Žákava
 Koller Josef · ZO Šumavské Hoštice
 Kostelanská Marie · ZO Nýrsko
 Kovář Pavel · ZO Batelov

Odešli z našich řad

Baxa Jaroslav (86) · ZO Jarov
 Skácel Miroslav (76) · ZO Olomouc
 Havlík Ludvík (101) · ZO Slavonice
 Grimová Božena (87) · ZO Rájec a okolí
 Novotný Zdeněk (87) · ZO Jimramov
 Lažek Zdislav (76) · ZO Svitavy
 Šabrnář Leoš (52) · ZO Rájec a okolí
 Škop Vladimír (70) · ZO Děčín
 Runda Václav (87) · ZO Čkyňe
 Horák Oldřich (46) · ZO Rudná
 Vaněk Miroslav (79) · ZO Bílovec

Čest jejich památce!

Kozlovský Rostislav · ZO Hranice
 Krause Josef · ZO Kamenický Šenov
 Krčmář Tomáš · ZO Veltrusy
 Krejčí František · ZO Humpolec
 Krojídlo Jiří · ZO Rohovládova Bělá
 Křehnáč Karel · ZO Záměl-Potštejn
 Křivská Marie · ZO Chotěboř
 Kubánek Miroslav · ZO Lužany u Jičína
 Kulhavý Josef · ZO Letohrad
 Lopour Oldřich · ZO Rakovník
 Lukeš Josef · ZO Chotoviny
 Macánek Jaroslav · ZO Český Krumlov
 Macháček Petr · ZO Valtice
 Machýčková Jana · ZO Valašská Bystřina
 Malchárek Jiří · ZO Studénka
 Malina Josef · ZO Vlachovo Březí
 Malina Václav · ZO Lešná
 Marek Zdeněk · ZO Malšice
 Marek st. Jiří · ZO Jaroměř
 Maršálek Miroslav · ZO Hranice
 Matějka Pavel · ZO Vizovice
 Melichar František · ZO Soběslav
 Mlček Miroslav · ZO Luhačovice
 Motejlek Milan · ZO Semily
 Motlík Václav · ZO Štěnovice
 Necháňský Vojtěch · ZO Rožďalovice
 Nechvátal Vladimír · ZO Mukařov
 Němec Jiří · ZO Třebíč
 Novák František · ZO Konstantinovy L.
 Novotný Bohuslav · ZO Habry
 Palička Oldřich · ZO Stará Bělá
 Petrovský Pavel · ZO Ivančice
 Pithartová Olga · ZO Hradec Králové
 Popelka Josef · ZO Proseč u Skutče
 Prachař Jan · ZO Velká nad Veličkou
 Rábl Josef · ZO Bystřice pod Hostýnem
 Rybák Jaromír · ZO Praha 4
 Sadílek Pavel · ZO Olešnice na Moravě

Seitl Antonín · ZO Bruntál
 Schejbalová Vlasta · ZO Vysoké Mýto
 Slabý František · ZO Loket
 Slezák Pavel · ZO Zdounky
 Šnevaš Josef · ZO Litovel
 Soukup Jan · ZO Prachatice
 Staňková Marie · ZO Letovice
 Staufčík Jaroslav · ZO Suchdol n. O.
 Stonawski Josef · ZO Bukovec-Písek
 Šefčík Karel · ZO Hostivice
 Šenkýř Jiří · ZO Žďár nad Sázavou
 Šilhánek Václav · ZO Mirošov
 Šimák Jan · ZO Šternberk
 Škrna František · ZO Nové Strašecí
 Šmíd Jiří · ZO Městečko Trnávka
 Šot Josef · ZO Žitková
 Šoura Josef · ZO Libochovice
 Štojdl František · ZO Olešnice
 Študent František · ZO Velký Újezd
 Švojr Jaroslav · ZO Dobruška
 Taut Vilibald · ZO Pláně
 Tichý Jaroslav · ZO Horšovský Týn
 Uraj Jiří · ZO Benešov nad Černou
 Ůšela Josef · ZO Bílovice u Uh. Hr.
 Valendová Jarmila · ZO Znojmo
 Vařák Jaroslav · ZO Pozděchov
 Vašek Antonín · ZO Nový Hrozenkov
 Vasyková Soňa · ZO Nižbor
 Vrobel Jiří · ZO Šternberk
 Vyoral Josef · ZO Zlín
 Zagora Oto · ZO Bystřice nad Olší
 Zapletal Petr · ZO Prostějov
 Zemánek Stanislav · ZO Bojkovice
 Zikmunda Bohumil · ZO Čáslav

**Jubilantům
upřímně blahopřejeme!**

Včelařské kroužky v České republice – II.

Moravskoslezský kraj

Počet kroužků

Počet dětí

25

246

Tentokrát zavítáme do Moravskoslezského kraje, kde má práce se včelařskou mládeží už dlouholetou tradici. Předem se omlouvám, za krátké příspěvky o činnosti kroužků, ale v této oblasti je aktivních kroužků opravdu mnoho a dostalo se ke mně obrovské množství materiálů, z nichž jsem pro vás vybrala to nejzajímavější.

Ukázka činnosti některých včelařských kroužků, v této oblasti.

VKM Frýdek-Místek (www.vcelaricifm.cz)

Včelařský kroužek Frýdek-Místek má zázemí ve Včelařském naučném areálu v Chlebovicích, kde se aktivně podílí na akcích spojených se včelařským muzeem a propagací včelařství. Ve školním roce 2015–2016 byl účasten i organizátorsky veřejných akcí: Mikulášské fojtské dílny, Fojtské vítání jara, Včelí rojení, Ve včelím království a akcí pro včelařskou mládež: setkání VKM Rojení 2016, Letní škola včelaříků.

VKM Třinec

Kroužek funguje od roku 2000. Pravidelně prezentuje svoji činnost na akcích Den Země a Bambiriáda a provádí také besedy ve školách a školkách.

VKM Košařiska

Košařisský včelařský kroužek vznikl v září 2014. Setkává se pravidelně jednou týdně a v případě dobrých klimatických podmínek a zájmu i mimořádně na včelnici. V případě horšího počasí má v místní ZŠ sjednanou učebnu, kde se probírá teorie a hrají různé hry. Za dobrého počasí tráví děti čas venku, kde poznávají život včel, rozmanitost a nádheru přírody a také se podílí na výsadbě včelařsky významných rostlin.

VKM Morávka (<http://vcelari-moravka.webnode.cz>)

Tento kroužek je tzv. dítětem ZO Morávka. Předseda této ZO si uvědomil problém vysokého věkového průměru u svých členů a rozhodl se to změnit. Uspořádal besedu pro žáky základní školy, nabral první členy a založil včelařský kroužek. A s pomocí spousty dalších včelařů z blízkého okolí se mu daří již druhý rok udržovat kroužek v aktivní činnosti. Tento kroužek by měl být inspirací pro mnoho dalších ZO, které se potýkají se stejným problémem.

VKM Sedliště

Včelařský kroužek byl založen v lednu 1998. Děti získávají základní včelařské znalosti a dovednosti pomocí nejrozličnějších forem a metod práce jak v praktické, tak i v teoretické rovině. Pro školní jarmark každoročně pečou medové perníčky a vyrábí voskové svíčky a ozdoby z vosku. Čtyři bývalí členové kroužku jsou dnes úspěšnými včelaři. Práce kroužku je výrazně podporována a příznivě hodnocena místní včelařskou organizací.

VKM Krmelín

Každý člen kroužku má složku, ve které ukládá své vědomosti. Věk dětí je nízký (2. třída), proto musí být výuka prokládána spoustou tematických her. Pohybových i ve formě kvízů, křížovek a hádanek. Pro pobavení i rozvíjení logického myšlení si vedoucí kroužku vytiskli a vyrobili stolní hru „Zachraň svůj úl“. Skládání rozstříhaných obrázků se včelí tematikou, snášení „pylových zrn“, vyplňování i malování patří do náplně každé schůzky včelaříků. Výroba vánočních přání, svíček, pečení perníčků, je již pouze sladkou tečkou náplně.



VKM Bílovec

V Bílovci se povedlo po mnoha letech znovuobnovit kroužek mladých včelařů a mladí včelaři se již letos dočkali svého prvního medu. Na začátku školního roku byla při setkání školního roku provedena prezentace včelařské činnosti, díky níž byl velký počet přihlášených včelařů. Kroužek se dočkal i svých včelstev. Pro úly se našlo vhodné místo na nevyužitém svahu přímo za školou v Bílovci, kde se podařilo přesvědčit vedení školy, že nebezpečí újmy na zdraví od včel je pro žáky výrazně menší, než nebezpečí od dopravních prostředků či zlých lidí.



VKM Vřesinští včelařici

V kroužku se děti učí teoretické znalosti o včelách, jejich anatomii i životě v úlu a osvojují si také praktické dovednosti. Kroužek se společně se ZO účastní různých akcí. Na jaře to byla akce s názvem „Uklidíme Česko – úklid okolo Vřesiny“, kde se prováděl sběr odpadků z okolí vesnice. Na podzim se včelařici zúčastnili dlouholeté tradiční akce „Hlučínsko-Vřesinská šlápota“. Jedna zastávka pochodu byla u spolkového včelína, kde se kluci velmi dobře zapojili do všech činností při seznamování účastníků s životem včel.



VKM Rychvald

Včelařici se snaží ve svém městě propagovat včelařství ve spolupráci s MŠ a ZŠ. U všech účastníků „včelího povídání“ jsou oblíbené ochutnávky včelích produktů, mnohé chutnají poprvé v životě. Úspěch mají včelí kvízy a křížovky. Podle ohlasů dětí i dospělých se taková setkání líbí.



VKM Příbor

Kromě pravidelných schůzek byla jednou z akcí z kroužku expozice včelaře s úlem na zahrádkářské výstavě v zámku v Trnávce. Tam včelařici vyráběli a prodávali svíčky ze včelího vosku. Další akce, které se zúčastnili, a prodávali tam svíčky, bylo rozsvěcování vánočního stromu v Trnávce.



VKM Bartošovice (<http://csvoonj.webnode.cz>)

Včelařici vlastní svůj kočovný vůz se svými včelstvy, který si sami s rodiči a dobrovolníky opravili a v něm pořádají veřejné medobraní a malé kurzy chovu matek. Jsou pořadatelé víkendové včelařské stezky pro ostatní kroužky v okrese Nový Jičín, která je zaměřena na včelařství a botaniku. Rovněž jsou pořadatelé jednodenní včelařské stezky pro děti z místní ZŠ, která je zaměřena na prezentaci o včelách.



VKM Kančí Hory

Členové kroužku se společně se žáky ZŠ Heřmanice u Oder zúčastnili natáčení pořadu Šikulové, kde vyráběli výrobky se včelařskou tematikou. Jak se jim to dařilo, můžete zhlédnout na <http://decko.ceskatelevize.cz/sikulove> (díl z 20. 10. 2016). Na tradičním vánočním jarmarku v Jerlochovicích si čtyři mladí šikovní včelařici připravili pestrou poznávací a kreativní dílničku. Kroužek se zapojil také do projektu Medová snídaně.

VKM Ambrožici Havířov (<http://ambrozici.zsfrydecka.eu>)

Tento kroužek je velmi aktivní, co se týče propagace včelaření na veřejnosti. Pravidelně organizuje besedy o včelaření pro děti i dospělé a seniory, v mateřské i základní škole, v městské knihovně atd. Každý rok se se svojí mobilní včelařskou expozicí účastní oslav Dne Země. Pod hlavičkou kroužku se také uskutečnilo několik kurzů včelaření. Při různých příležitostech proběhla řada včelařských výstav a mnoho dalších akcí se včelařskou tematikou. Ambrožici si opravdu zaslouží pozornost a velký dík, protože patří mezi nejaktivnější včelařské kroužky v České republice a řada z nás by se mohla vedoucím kroužku Jiřím Vavříkem velmi inspirovat.



VKM Mosty u Jablunkova

Kroužek funguje od roku 2005. Každým rokem organizuje besedy pro děti ze ZŠ a MŠ a spolupřádá tzv. Dny medu. Velmi mě zaujala krásná slova vedoucího kroužku pana Milana Motyky, která, jak se domnívám, hovoří za mnoho vedoucích VKM: „**Jsou prostě věci, které penězi nezaplatis, a právě proto jsem vedoucím včelařského kroužku.**“

Veronika Šebková
sebkover@seznam.cz

Včely samotářky

I. část



Sériově uspořádané plodové komůrky můžeme nalézt například v hnízdě zednice rezavé (*Osmia rufo*), která je typickým druhem hnízdícím ve dřevě či stoncích rostlin. Na fotografii zachyceno líhnutí dospělců z kokonů. Komůrky i přepážky tohoto druhu jsou tvořené blátem.

Foto Klára Doležalová

V seriálu Naše méně známé včely v ročníku 2015 vám byly představené některé běžné druhy samotářských včel žijící na našem území. Současný seriál naváže představením různých typů společenského uspořádání volně žijících včel a povídáním o zajímavých aspektech chování a ekologie těchto včel.

Studium sociálního uspořádání u včel je poměrně složitá vědecká disciplína. Vyspělá společenství včel medonosných, mravenců či termitů fascinují lidi od nepaměti především díky jejich podobnosti s uspořádáním lidské společnosti. Společenské včely však představují pouze zlomek celkového druhového bohatství včel. Většina druhů je totiž samotářských.

Samotářské včely, jak již jejich název napovídá, vedou zdánlivě osamělý život. Jsou to obvykle jednoleté druhy, zimu přežívají jako předkukly či dospělci v původním hnízdě. Na začátku hnízdní sezóny nová generace včel vyletí, samci se spáří se samicemi a brzy umírají. Spářené samice pak samy zakládají hnízdo, které musí samostatně vybudovat s plodovými komůrkami, zásobit je dostatečnou zásobou pylu a nektaru, naklást vajíčko a poté jednotlivé plodové komůrky a celé hnízdo dobře uzavřít.



Barevně označená včela pelonoska hluchavková (*Anthophora plumipes*) hlídající ve vchodu svého hnízda.

Foto Klára Doležalová

Včely si budují hnízda různými způsoby. Některé druhy je aktivně hloubí v zemi, dřevě či stoncích rostlin, jiné si upravují přirozené dutiny v zemi či ve dřevě nebo je staví z bláta a písku. Hnízdo se skládá z přístupové chodby a plodových komůrek, ve kterých se plod vyvíjí. Plodové komůrky jsou velké jako dospělá včela daného druhu a jejich vnitřní povrch bývá impregnován různými látkami vytvářenými samicí, které zajišťují odolnost vůči vodě a mívají antibiotické a fungicidní vlastnosti. Plodové komůrky mohou být budovány jednotlivě či v sériích. V prvním případě každé komůrce vede samostatná chodba ústící do přístupové chodby. Takovéto uspořádání je typické především pro v zemi hnízdící druhy jako jsou například pískorypky (rod *Andrena*). Druhy hnízdící ve dřevě, stoncích či různých štěrbinách naopak budují plodové komůrky sériově a komůrky jsou od sebe oddělené navzájem přepážkami z různých materiálů v závislosti na použitém hnízdním substrátu. Jedna samice za život obvykle vybuduje více než jedno hnízdo, což zvyšuje šanci, že alespoň některé hnízdo přežije bez úhony do následující sezóny a zajistí tak úspěšné rozmnožení jedince. Samičky samotárek se totiž obvykle po dokončení hnízda o osud svého potomstva dále nestarají a úspěšnost vyhníždění tedy závisí především na tom, jak dobře a kde samice hnízdo postavila. Samice na konci hnízdní sezóny hynou a do další sezóny přežívá pouze nová generace včel.

I když se většina samotárek o dokončená hnízda dále nestará, obvykle investují nemalé úsilí do více či méně aktivní ochrany hnízda v průběhu jeho výstavby a zásobování, kdy je hnízdo nejzranitelnější.

Nejběžnějším systémem ochrany je prostá přítomnost samice v hnízdě. Ta samozřejmě nezabrání zničení hnízda katastrofou většího rozsahu (v ekologii se jí říká disturbance a ve včelím měřítku jí může být i například batole s lopatičkou), ale je poměrně účinnou obranou proti hnízdním parazitům, především kukaččím včelám.

Samotářky některých druhů mohou díky hnízdním parazitům přijít až o čtvrtinu snůšky a existuje zde přímá úměra mezi časem stráveným hlídáním hnízda a úspěšností hníždění. Zvýšená ochrana je tedy opravdu na místě. Na druhou stranu musí včely strávit veliké množství času sběrem pylu a nektaru nezbytného pro vytvoření zásob v komůrkách. Výsledkem je, že se včely neustále snaží dosáhnout optimálního poměru mezi časem stráveným v hnízdě a časem nezbytným k zásobení hnízda. Závěrem dodejme, že některé druhy samotárek se v péči o hnízdo posunuly ještě o krůček dál a hnízda hlídají i po jejich dokončení. Tyto včely daly přednost ochraňování hotového hnízda před budováním hnízda nového. Příkladem mohou být některé druhy teplomilných kyjorožek (rod *Ceratina*), které se též vyskytují u nás a o kterých si podrobněji povíme v některém z dalších dílů seriálu.



Vykopaná plodová komůrka pelonosky hluchavkové (*Anthophora plumipes*). Komůrky tohoto druhu jsou vymazané voděodolnou vrstvou triglyceridů produkovaných Dufourovou žlázou na zadečku samice. Pylonektarové zásoby tak mohou být velmi tekuté. Na fotografii jsou patrné dva bílé objekty, jedná se o vajíčko pelonosky a její kukaččí včely smutilky obecné (*Melecta albifrons*), komůrka byla tedy parazitovaná.

Foto Klára Doležalová

Příště se seznámíme s hnízdními agregacemi samotářských včel, povíme si o kukaččích včelách a ukážeme si, že samotářské včely vedou poměrně bohatý sociální život.

Kateřina Černá Ph.D.,

Přírodovědecká fakulta UK Praha,

Katedra zoologie